

Høringsnotat

Innhold

1	Innledning.....	4
1.1	Nærmere om ordningene i introduksjonsloven og bakgrunnen for lovforslaget	4
1.2	Sammenfatning av forslagene i dette høringsnotatet	6
2	Opplæring i mottak	7
2.1	Endring i formålsbestemmelsen.....	7
2.1.1	Gjeldende rett	7
2.1.2	Departementets forslag	7
2.2	Plikt til å delta i opplæring for asylsøkere i mottak.....	7
2.2.1	Gjeldende rett	7
2.2.2	Departementets forslag	9
3	Endringer i reglene om introduksjonsprogram og opplæring i norsk og samfunnskunnskap	11
3.1	Kvalifiseringen skal bygge videre på kompetansekartlegging og tiltak gjennomført i mottak 11	
3.1.1	Bakgrunn – nye kvalifiseringstiltak.....	11
3.1.2	Gjeldende rett	13
3.1.3	Departementets forslag	13
3.2	Økt bruk av arbeids- eller utdanningsrettede tiltak i introduksjonsprogrammet.....	14
3.2.1	Bakgrunn.....	14
3.2.2	Gjeldende rett	15
3.2.3	Departementets forslag	16
3.3	Økt bruk av muligheten til å forlenge introduksjonsprogrammet ut over to år	18
3.3.1	Bakgrunn.....	18
3.3.2	Gjeldende rett	18
3.3.3	Departementets forslag	19
3.4	Fritak fra plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap på grunn av gjennomført opplæring etter opplæringsloven	20
3.4.1	Gjeldende rett	20
3.4.2	Utfordringer med dagens system.....	21
3.4.3	Departementets forslag	22
3.5	Oppfølging og opplæring under permisjon ved fødsel og adopsjon.....	24
3.5.1	Gjeldende rett	24
3.5.2	Utfordringer med dagens regelverk	25
3.5.3	Departementets forslag	26
3.6	Endring i forskriftshjemmelen i introduksjonsloven § 20	28

3.6.1	Gjeldende rett	28
3.6.2	Departementets forslag	28
3.6.3	Forslag om uttrykkelig hjemmel til å gi regler om straffelignende reaksjoner	29
4	Behandling av personopplysninger	30
4.1	Bakgrunn	31
4.1.1	Aktører.....	31
4.1.2	Personkrets.....	32
4.1.3	Personvernforordningen	33
4.1.4	Fleksibilitet og forenkling	34
4.2	Gjeldende rett	35
4.2.1	Grunnloven.....	35
4.2.2	Internasjonalt regelverk	35
4.2.3	Personopplysningsloven og personopplysningsforskriften.....	36
4.2.4	Taushetsplikt	38
4.2.5	Utvalgte personvernprinsipper	38
4.2.6	Introduksjonsloven.....	39
4.3	Departementets forslag	40
4.3.1	Ny nummerering	40
4.3.2	Første og annet ledd – behandling av personopplysninger	40
4.3.3	Tredje ledd – innhenting av personopplysninger.....	43
4.3.4	Fjerde ledd – utlevering av personopplysninger	43
4.3.5	Femte ledd – taushetsplikt.....	44
4.3.6	Sjette ledd – offentlige organer	45
4.3.7	Sjuende ledd – forskriftshjemmel	45
5	Forskrift om behandling av personopplysninger etter introduksjonsloven.....	45
5.1	Bakgrunn og gjeldende rett.....	45
5.2	Departementets forslag	46
5.2.1	Ny forskrift.....	46
5.2.2	Anvendelse av personopplysningloven	46
5.2.3	Registre og ansvarsfordeling	47
5.2.4	Opplysninger	48
5.2.5	Lagring av opplysninger	54
6	Økonomiske og administrative konsekvenser.....	55
6.1	Endring i formålsbestemmelsen.....	55
6.2	Plikt til opplæring for asylsøkere i mottak	55
6.3	Økt bruk av arbeids- eller utdanningsrettede tiltak i introduksjonsprogrammet.....	55

6.4	Økt bruk av muligheten til å forlenge introduksjonsprogrammet ut over to år	56
6.5	Kvalifiseringen skal bygge videre på kompetansekartlegging og tiltak gjennomført i mottak 57	
6.6	Fritak fra plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap på grunn av gjennomført opplæring etter opplæringslova.....	58
6.7	Oppfølging og opplæring under permisjon ved fødsel og adopsjon.....	59
6.8	Endring i forskriftshjemmelen i introduksjonsloven § 20	60
6.9	Behandling av personopplysninger	60
7	Merknader til de enkelte lovbestemmelsene	60
7.1	Til § 1	60
7.2	Til § 4	60
7.3	Til § 5	60
7.4	Til § 6	61
7.5	Til § 17 tredje ledd.....	61
7.6	Til § 20	62
7.7	Til §§ 21-23	62
7.8	Til § 28	63
7.8.1	Til første og annet ledd.....	63
7.8.2	Til tredje ledd.....	64
7.8.3	Til fjerde ledd.....	64
7.8.4	Til femte ledd.....	64
7.8.5	Til sjette ledd	64
7.8.6	Til sjuende ledd.....	64
8	Forslag til endringer i introduksjonsloven.....	65
9	Forslag til endringer i forskrifter.....	69
9.1	Læreplanen.....	69
9.2	Forskrift om opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere.....	69
9.3	Forskrift om fravær og permisjon ved nyankomne innvandreres deltakelse i introduksjonsordning	70
9.4	Forskrift om behandling av personopplysninger etter introduksjonsloven.....	70

1 Innledning

1.1 Nærmere om ordningene i introduksjonsloven og bakgrunnen for lovforslaget

Det er regjeringens mål at flere nyankomne innvandrere raskt skal komme i arbeid og få en stabil tilknytning til arbeidslivet. Den norske velferdsmodellen er avhengig av høy yrkesdeltakelse. Måltrettet kvalifisering og tidlig tilrettelegging for arbeid er avgjørende for å oppnå dette og for å dekke et framtidig behov for arbeidskraft.

Utvalget om langsiktige konsekvenser av høy innvandring (Brochmann II) sier i sin NOU 2017:2 *Integrasjon og tillit*: «Norge har så langt ikke lyktes godt nok med å innlemme flyktninger i arbeidslivet. Utvalgets analyser viser at det er et forbedringspotensial i den eksisterende integreringspolitikken...Satsing på kvalifisering blir enda viktigere når norsk økonomi går inn i en periode med svekket etterspørsel og skjerpet konkurranse om jobber med lave kvalifikasjoner. Utvalget ser derfor satsing på mer effektiv utdanning og kvalifisering som en nøkkelfaktor for å øke sysselsettingen av flyktninger i norsk arbeidsliv, og i en del tilfeller vil dette kreve mer langsiktige utdanningsløp.»

Introduksjonsprogram og opplæring i norsk og samfunnskunnskap er de viktigste virkemidlene for å bidra til at nyankomne innvandrere kommer inn og forblir i arbeidslivet. Disse to ordningene er regulert i lov 4. april 2003 nr. 80 om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven).

Introduksjonsprogrammet er regulert i kapittel 2 i introduksjonsloven. Programmet skal blant annet gi grunnleggende ferdigheter i norsk, gi en grunnleggende innsikt i norsk samfunnsliv og forberede for deltakelse i yrkeslivet. Det skal være helårlig og på full tid, og deltakelse i programmet gir rett til introduksjonsstønad. Det skal utarbeides en individuell plan for den enkelte deltaker. Planen skal beskrive varigheten og omfanget av programmet, og utarbeides på bakgrunn av en kartlegging av deltakerens behov og muligheter.

Målgruppen for introduksjonsprogram er i hovedsak flyktninger og deres familieegjenforente. Rett og plikt til å delta i introduksjonsprogrammet inntreer først etter bosetting eller etablering i en kommune.

Opplæring i norsk og samfunnskunnskap er regulert i kapittel 4 i introduksjonsloven. Målgruppen for opplæring i norsk og samfunnskunnskap er større enn målgruppen for introduksjonsprogrammet og omfatter også familieinnvandrere til norske og nordiske borgere. Opplæringen omfatter som hovedregel 550 timer opplæring i norsk og 50 timer opplæring i samfunnskunnskap på et språk deltakerne forstår. Rett og plikt til å delta i opplæring i norsk og samfunnskunnskap inntreer allerede ved vedtak om oppholdstillatelse, dvs. før bosetting i en kommune.

Asylsøkere mottar også kvalifisering og opplæring i mottak før spørsmålet om oppholdstillatelse er avklart. Opplæring i norsk for asylsøkere i mottak ble avvirket i 2003 og gjeninnført i 2007. Fra 1. januar 2017 har vertskommuner for mottak også fått ansvar for å organisere opplæring i norsk kultur og norske verdier for beboere i mottak. Disse opplæringstilbudene er frivillige oppgaver for kommunene og er ikke regulert i introduksjonsloven. For å gi en tydelig forventning om at asylsøkere skal delta i opplæring kort tid etter at de er kommet til landet, foreslås det i dette høringsnotatet å innføre en plikt for kommunen til å tilby slik opplæring, og en plikt for asylsøkerne til å delta.

Innføring av opplæring i norsk kultur og norske verdier var et av tiltakene i Meld. St. 30 (2015-2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Som ledd i oppfølgingen av denne meldingen er det også satt i gang kartlegging av personers kompetanse mens de bor i mottak, og karriereveiledning for personer med høy sannsynlighet for å få oppholdstillatelse. For å sikre kontinuitet i kvalifiseringsarbeidet foreslås det i dette høringsnotatet at ordningene i introduksjonsloven skal bygge videre på kompetansekartlegging og andre tiltak som er gjennomført før bosetting.

Det foreslås videre i dette høringsnotatet at arbeids- og utdanningsrettede tiltak alltid skal vurderes i introduksjonsprogrammet til den enkelte deltaker. Det foreslås også enkelte andre endringer i introduksjonsloven.

Endringsforslagene er nærmere redegjort for i kapittel 2-4 i høringsnotatet. I kapittel 2 redegjøres det for reguleringen av opplæring i mottak, mens kapittel 3 inneholder forslag til endringer i introduksjonsprogrammet og opplæring i norsk og samfunnskunnskap.

Kapittel 4 inneholder forslag til endringer i bestemmelsen som regulerer behandling av personopplysninger. Bakgrunnen for forslagene her er behov for å endre reguleringen av behandling av personopplysninger med nye ordninger på dette området, samt ny personvernforordning i EU. Formålene for behandling av personopplysninger i dagens § 25 er i hovedsak ordninger som reguleres i introduksjonsloven. Departementet foreslår at formålene samles og gjøres mer overordnede for å legge til rette for nye tiltak og ordninger. Det foreslås også en uttrykkelig adgang til å behandle sensitive personopplysninger, og endringer i strukturen for å gjøre bestemmelsen mer tilgjengelig.

I kapittel 5 redegjøres det for forslag til en ny forskrift om behandling av personopplysninger etter introduksjonsloven. Det foreslås en forskrift som mer overordnet regulerer behandling av personopplysninger etter introduksjonsloven, med færre detaljer enn den någjeldende forskrift 20. april 2005 nr. 342 om et nasjonalt personregister for introduksjonsordning og opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere (Nasjonalt introduksjonsregister) (NIR-forskriften).

1.2 Sammenfatning av forslagene i dette høringsnotatet

- Personkretsen i formålsbestemmelsen utvides til å omfatte asylsøkere.
- Det foreslås at kommunen får en plikt til å tilby opplæring i norsk og opplæring i norsk kultur og norske verdier til beboere i mottak som ikke har fått svar på sin søknad om oppholdstillatelse etter lov 15. mai 2008 nr. 35 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven), og at den enkelte får en plikt til å delta i slik opplæring.
- Det foreslås presisert i bestemmelsen om individuell plan at ordningene i introduksjonsloven skal bygge videre på kompetansekartlegging og andre tiltak gjennomført i mottak.
- Det foreslås at arbeids- eller utdanningsrettede tiltak alltid skal vurderes i arbeidet med utformingen av den enkeltes individuelle plan. Dersom slike tiltak vil styrke vedkommendes mulighet for deltakelse i arbeidslivet, skal arbeids- eller utdanningsrettede tiltak inngå i programmet som et av minimumselementene. Dette skal nedfelles i den individuelle planen.
- Det foreslås presisert at kommunene kan forlenge introduksjonsprogrammet til inntil tre år når det vil øke muligheten for deltakelse i arbeidslivet eller til å nå målsettingen i den individuelle planen.
- Det foreslås en utvidet adgang til å søke fritak fra plikt til å delta i opplæring i norsk og samfunnskunnskap på grunn av gjennomført opplæring etter opplæringslova.
- Det foreslås at kommunene skal gis en plikt til å legge til rette for et individuelt tilpasset tilbud for deltakere i introduksjonsprogram og opplæring i norsk og samfunnskunnskap som er i omsorgspermisjon.
- Forskriftshjemmelen i introduksjonsloven § 20 foreslås endret. Det foreslås blant annet at det skal fremgå uttrykkelig av loven at det i forskrift kan gis utfyllende regler om eventuelle straffereaksjoner ved fusk eller forsøk på fusk på avsluttende prøver i norsk og samfunnskunnskap.
- Introduksjonsloven § 25 om behandling av personopplysninger foreslås endret. Det foreslås blant annet at formålene for behandling gjøres mer overordnede og at det fremgår uttrykkelig at det kan behandles sensitive personopplysninger.
- Det foreslås at det fastsettes en ny forskrift om behandling av personopplysninger for asylsøkere og nyankomne innvandrere, og at den

gjeldende NIR-forskriften oppheves. Forskriften skal omfatte flere registre og gi en overordnet regulering av blant annet hvilke opplysninger som kan behandles, hvordan de kan behandles og ansvarsfordeling.

2 Opplæring i mottak

I dette kapitlet foreslår departementet at asylsøkere i mottak får plikt til å delta i opplæring i norsk og i norsk kultur og norske verdier (punkt 2.2). Forslaget innebærer at kommunen får plikt til å sørge for opplæring til asylsøkere i mottak som ikke har fått svar på sin søknad om oppholdstillatelse etter utlendingsloven, og at den enkelte asylsøker får en plikt til å delta i slik opplæring. Som følge av dette forslaget foreslår departementet også at asylsøkere omtales i formålsbestemmelsen i introduksjonsloven (punkt 2.1).

Formålet med forslagene er at asylsøkere så tidlig som mulig skal starte opplæring i norsk og få grunnleggende kunnskap om det norske samfunnet.

2.1 Endring i formålsbestemmelsen

2.1.1 Gjeldende rett

Formålet med introduksjonsloven er «å styrke nyankomne innvandreres mulighet for deltakelse i yrkes- og samfunnslivet, og deres økonomiske selvstendighet», jf. introduksjonsloven § 1. Bestemmelsen har ikke et selvstendig rettslig innhold. Den kan imidlertid gi retningslinjer ved fortolkning av andre bestemmelser i loven, særlig ved utøvelse av skjønn.

Hovedformålet med loven er å legge til rette for at deltakerne i introduksjonsprogrammet og deltakere med rett og plikt eller plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap kommer seg raskt i arbeid eller utdanning. Arbeid eller utdanning er ikke alternative målsettinger, og for en del av deltakerne kan veien til arbeid gå via utdanning. Deltakelse i arbeidslivet vil gjøre den enkelte økonomisk selvstendig gjennom egen inntekt.

Lovens personkrets har, fra loven trådte i kraft 1. september 2003, vært nyankomne innvandrere som har fått en oppholdstillatelse.

2.1.2 Departementets forslag

I punkt 2.2 nedenfor foreslås det en plikt til opplæring for asylsøkere i mottak. Forslaget innebærer en utvidelse av introduksjonslovens formål til også å omfatte asylsøkere i mottak. Departementet foreslår derfor at asylsøkere inkluderes i formålsbestemmelsen.

Se kapittel 8 nedenfor for forslag til endring i § 1.

2.2 Plikt til å delta i opplæring for asylsøkere i mottak

2.2.1 Gjeldende rett

Vertskommuner for mottak har i flere år hatt ansvar for å organisere opplæring i norsk for asylsøkere i mottak. Fra 1. januar 2017 har de også fått ansvar for å organisere

opplæring i norsk kultur og norske verdier for asylsøkere. Innføring av opplæring i norsk kultur og norske verdier for asylsøkere i mottak er et av tiltakene i Meld. St. 30 (2015-2016) som allerede er satt i gang.

Opplæringen i norsk skal følge forskrift 19. april 2012 nr. 358 om læreplan i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere (læreplanen) for å bidra til kontinuitet i opplæring for asylsøkere som senere får oppholdstillatelse og dermed rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap etter introduksjonsloven. Opplæringen skal bidra til at oppholdet i mottak får et positivt innhold og støtte opp om integreringen.

Opplæringen i norsk kultur og norske verdier skal gi asylsøkere i mottak en tidlig introduksjon til norske lover, regler, verdier, omgangsformer og kultur i vid forstand. Opplæringen skal gis på et språk deltakeren forstår. Gjennom opplæringen skal asylsøkerne få større innsikt i og bedre forståelse for norske samfunnsforhold gjennom kunnskapsbasert dialog og refleksjon. Opplæringen består av ni temaer av litt ulikt omfang. Det første temaet er *hverdagslige temaer og sosial omgang*. Formålet med opplæringen i temaet er å tydeliggjøre forventninger og normer som setter rammer for samhandling i hverdagen. Målet er at det skal bli enkle å forstå og tolke kulturelle koder og væremåter. De andre temaene i opplæringen er *familiemønstre og samlivsformer, livsfaseseremonier og høytider, likestilling og vern mot diskriminering, helse, med særlig vekt på seksuell helse og rusmiddelmisbruk, barns rettigheter og foreldrerollen, vold i nære relasjoner, seksuell trakassering og voldtekt, demokrati og verdier og trusler mot demokratiet*. En beskrivelse av innholdet i opplæringen og en utdypende beskrivelse av alle temaene som danner grunnlag for presentasjonene som holdes i opplæringen finnes på nettsidene til Komepetanse Norge, www.kompetansenorge.no.

Dagens opplæring for asylsøkere er en frivillig oppgave for kommunene med unntak av kommuner med integreringsmottak. Kommuner som mottar tilskudd til opplæring i mottak må imidlertid sørge for at alle i målgruppen får tilbud om slik opplæring.

Rammer for og innholdet i opplæringen er ikke regulert i lov. Opplæringen beskrives i statsbudsjettet hvert år og i Justis- og beredskapsdepartementets regelverk for tilskuddsordningen. Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) forvalter tilskuddsordningen og kunngjør regelverket på IMDis nettsider www.imdi.no/tilskudd

Asylsøkere kan få inntil 175 timer opplæring i norsk og 50 timer opplæring i norsk kultur og norske verdier. Målgruppen er asylsøkere over 16 år som bor i ordinære mottak, integreringsmottak eller et tilpasset botilbud i en kommune etter avtale med Utlendingsdirektoratet (alternativ mottaksplassering), og som ikke har fått endelig vedtak.

Staten gir tilskudd til opplæring, og IMDi utbetaler tilskudd til kommunene per asylsøker i målgruppen. Tilskuddet for 2017 er fastsatt til 13 000 kroner per asylsøker i målgruppen for opplæring i norsk og 3 700 kroner for opplæring i norsk kultur og

norske verdier. Hele tilskuddet utbetales det året asylsøkeren trer inn i målgruppen for ordningen.

2.2.2 Departementets forslag

Departementet foreslår at opplæring for asylsøkere i mottak, både opplæring i norsk og opplæring i norsk kultur og norske verdier, reguleres i introduksjonsloven som et nytt kapittel 4A i loven. Opplæringen som i dag gis til asylsøkere i mottak har et viktig formål, jf. omtalen ovenfor. Departementet foreslår at det innføres en plikt for kommunene til å tilby slik opplæring, jf. forslaget til ny § 21, og en plikt for den enkelte til å delta, jf. forslaget til ny § 22.

En plikt for kommunen signaliserer at opplæring for asylsøkere er en viktig oppgave å legge til rette for. I tillegg får den enkelte deltaker forutsigbarhet om at opplæring finnes. Plikten til å delta gir en tydelig forventning om at den enkelte skal delta i opplæring kort tid etter at de har kommet til landet, gjennomføre opplæring og tilegne seg språklige ferdigheter og grunnleggende kunnskaper om det norske samfunnet.

Kommunens beslutning om å tildele opplæring for asylsøkere i mottak er et vedtak som gjelder plikter til en eller flere bestemte personer. Beslutningen er dermed å anse som et enkeltvedtak etter lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningsloven (forvaltningsloven). Departementet har vurdert om opplæring i norsk og opplæring i norsk kultur og norske verdier skal være en rettighet for deltakerne, og om det skal være adgang til å klage på beslutning om tildeling av slik opplæring. Målgruppen er personer som ikke har fått innvilget oppholdstillatelse i Norge. Hovedformålet med dagens mottakssystem er å tilby innkvartering for de som søker om beskyttelse inntil bosetting eller retur gjennomføres. Opphold i mottak er dermed et tilbud og ingen rettighet. Dette tilsier at heller ikke opplæringen som finner sted i mottaket bør være en rettighet og at beslutningen om tildeling av slik opplæring ikke skal kunne påklages.

En rettighetsfesting med tilhørende klageadgang vil også kunne gi et uheldig signal til asylsøkere som ennå ikke har fått oppholdstillatelse i Norge, og kan medføre økte administrative kostander. Departementet vurderer derfor at opplæringen som skjer i mottak ikke bør være en rettighet for den enkelte deltaker, og det bør ikke være adgang til å klage på beslutningen om tildeling av slik opplæring.

Fordi opplæring for asylsøkere er en viktig oppgave å legge til rette for, foreslår departementet at kommunens plikter etter nytt kapittel 4A bør inngå i temaer som fylkesmannen skal føre tilsyn med, og i det kommunen skal føre internkontroll med.

Departementet foreslår at rammene for og innholdet i den pliktige opplæringen skal være det samme som dagens frivillige ordning. Målgruppen er asylsøkere over 16 år som ikke har fått endelig vedtak om opphold. Timeantallet vil fremgå av Prop. 1 S årlig og av departementets regelverk for tilskudd til kommunene.

Departementet foreslår å bruke begrepet «mottak» i lovbestemmelsen som en felles betegnelse på ordinære mottak, integreringsmottak eller alternativ mottaksplassering.

Departementet foreslår også at tilskuddet til opplæringen videreføres som et tilskudd per person i målgruppen for opplæringen.

Departementet foreslår at plikten til å delta i opplæring og kommunens plikt til å sørge for slik opplæring inntreder så snart som mulig etter første gangs registrering på mottak. Plikten opphører ved første gangs vedtak om oppholdstillatelse etter utlendingsloven eller avslag på søknad om slik tillatelse. Ved innvilget oppholdstillatelse inntreder rett og/eller plikt til å delta i opplæring i norsk og samfunnskunnskap etter § 17, og kommunens plikt til å tilby slik opplæring etter § 18.

Departementet foreslår at det skal være adgang til å søke fritak fra plikt til opplæring på grunn av særlige helsemessige eller andre tungtveiende årsaker, slik det er adgang til etter dagens § 17. Denne adgangen til unntak fra plikt til å delta i opplæring skal kun komme til anvendelse for dem som overhodet ikke kan delta i opplæring, og som ikke vil kunne gjennomføre slik pliktig opplæring. Den enkelte må søke kommunen om slikt fritak, og søknaden må være dokumentert. Kommunen må deretter foreta en helhetsvurdering på samme måte som ved søknader om fritak fra plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap etter forskrift 20. april 2005 nr. 341 om opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere § 4.

Kommunene har kunnet søke om tilskudd til opplæring i norsk kultur og norske verdier fra 1. januar 2017. På det nåværende tidspunktet er det høstet begrensede erfaringer både med rammer for og innholdet i faget. Departementet foreslår derfor en egen bestemmelse i introduksjonsloven om at departementet kan gi utfyllende bestemmelser i forskrift om kommunens ansvar omfang og innholdet i opplæringen. Dette foreslås regulert som en ny § 23.

Opplæringen i norsk skal følge forskrift 18. april 2012 nr. 358 om læreplan i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere (læreplanen). Opplæringen i norsk kultur og norske verdier skal følge presentasjoner utarbeidet av Kompetanse Norge (tidligere Vox). Presentasjonene bygger på innholdsbeskrivelsen for «Norsk kultur og norske verdier – opplæring for asylsøkere». Materiellet finnes tilgjengelig på nettsidene til Kompetanse Norge og nettsidene til IMDi. Opplæringen skal gjennomføres på et språk den enkelte forstår.

Opplæringen i norsk og opplæringen i norsk kultur og norske verdier skal ha god kontinuitet og tilbys så snart som mulig etter ankomst til mottaket. Gjennomført opplæring skal, slik det gjøres i dag, registreres i Nasjonalt introduksjonsregister (NIR), se kapittel 4 og 5 nedenfor om behandling av personopplysninger.

Departementet gjør oppmerksom på at dette forslaget ikke innebærer endringer i introduksjonsloven §§ 17 og 18. Kommunene skal fortsatt sørge for opplæring i norsk og samfunnskunnskap så snart som mulig for personer som får en oppholdstillatelse som gir rett og/eller plikt til å delta i slik opplæring. I praksis innebærer dette at personer som får en oppholdstillatelse som gjør at de kommer inn i personkretsen for

rett og/eller plikt til å delta i opplæring i norsk og samfunnskunnskap, skal få opplæring mens de bor midlertidig på mottak og venter på en bosettingskommune.

Departementet foreslår at plikt for asylsøkere til å delta i opplæring i mottak, og plikt for kommunen til å sørge for slik opplæring, reguleres i introduksjonsloven i et nytt kapittel 4A med tre nye bestemmelser.

Se kapittel 8 nedenfor for forslag til endringer i introduksjonsloven med et nytt kapittel 4A og nye §§ 21, 22 og 23.

Forslaget innebærer at bestemmelsene i dagens kapittel 5 og 6 endrer nummerering.

De nåværende §§ 21 til 29 endrer nummerering. De blir §§ 24 til 32.

3 Endringer i reglene om introduksjonsprogram og opplæring i norsk og samfunnskunnskap

I dette kapittelet foreslår departementet at det i bestemmelsen om individuell plan presiseres at ordningene i introduksjonsloven skal bygge videre på kompetansekartlegging og andre tiltak gjennomført i mottak. Det foreslås også at arbeids- eller utdanningsrettede tiltak alltid skal vurderes i arbeidet med utformingen av den enkeltes individuelle plan. Det foreslås videre presisert at kommunen kan velge å forlenge programmet til inntil tre år der det vil øke muligheten for deltakelse i arbeidslivet eller til å nå målsettingen i den individuelle planen. I tillegg forelås det at det kan gis fritak for opplæring i norsk og samfunnskunnskap på grunn av gjennomført opplæring etter opplæringslova, og tiltak for oppfølging av deltakere i introduksjonsprogram som er i omsorgspermisjon. Formålet med forslagene her er økt kontinuitet i kvalifiseringen og gjennom dette at flere av deltakerne går over i arbeid eller utdanning etter avsluttet introduksjonsprogram eller opplæring i norsk og samfunnskunnskap.

3.1 Kvalifiseringen skal bygge videre på kompetansekartlegging og tiltak gjennomført i mottak

3.1.1 Bakgrunn – nye kvalifiseringstiltak

Kompetansekartlegging

Regjeringen har styrket arbeidet med å kartlegge asylsøkerens kompetanse, og satt i gang utprøving av systematisk kartlegging allerede mens den enkelte bor i mottak.

Målgruppen er asylsøkere med høy sannsynlighet for å få eller som har fått innvilget oppholdstillatelse. Kompetanseopplysningene skal følge med personen videre i kontakt med offentlige instanser. Informasjonen som fremkommer av kartleggingen skal bidra til å sikre bedre kobling mellom bosetting, kvalifisering og behovene i arbeidsmarkedet, samt bedre tilrettelegging av tilbudene de nyankomne innvandrerne får.

På oppdrag fra Kunnskapsdepartementet har Kompetanse Norge utviklet en løsning for selvregistrering av kompetanse. Spørsmålene angår blant annet utdanning og realkompetanse, språkferdigheter, digitale ferdigheter, erfaring fra lønnet og ulønnet arbeid og interesser. IMDi overtar ansvaret for selvregistreringsløsningen fra sommeren 2017. På sikt vil kompetansekartleggingen erstatte deler av det bosettingsforberedende arbeidet i mottaksfasen.

Karriereveiledning

Asylsøkere med høy sannsynlighet for å få oppholdstillatelse eller som har fått innvilget oppholdstillatelse vil også kunne motta karriereveiledning mens de bor i mottak.

Formålet er å bedre utnytte nyankomne innvandreres kompetanse, tilpasse kvalifiseringstilbudet til det behovet den enkelte har og starte kvalifiseringen tidligere. Den enkelte skal få kunnskap om muligheter innen utdanning og arbeid, bli bevisst sin egen kompetanse, kunne ta informerte valg og få en bedre overgang til arbeidslivet.

Gjennom karriereveiledningssamtalen skal asylsøkeren få informasjon om blant annet fremgangsmåter for å kunne jobbe i ulike yrker i Norge, hvordan få godkjent medbrakt utdanning, mulig kompletterende utdanning og andre muligheter for utdanning og arbeid. Samtalen skal følges opp med tilbud om relevante kvalifiserende tiltak.

Integreringsmottak

Regjeringen etablerte de første integreringsmottakene i 2016. Formålet med disse mottakene er å legge til rette for raskere arbeids- og samfunnsdeltakelse for nyankomne innvandrere. Ved å starte integreringsarbeidet, inkludert norskopplæring og kvalifiseringstiltak, tidlig, får personer i mottak utnyttet tiden bedre.

I integreringsmottakene stilles det høye krav til den enkeltes motivasjon og egeninnsats. Deltakerne signerer kontrakt med tydelige krav og får et individuelt tilpasset program med tiltak. Tiltakene skal få dem inn i et helhetlig kvalifiseringsløp som kan videreføres etter bosetting. Hverdagen i mottaket skal være strukturert med et fulltidsprogram der norskopplæring står sentralt.

Andre tiltak

Regjeringen har også satt i gang en rekke andre kvalifiserende tiltak som for eksempel raskere godkjenning av kompetanse, kompletterende utdanning og økt arbeidsrettet bistand fra Arbeids- og velferdsetaten. Personer kan således ha startet i ulike tiltak eller mottatt veiledning allerede før de blir bosatt i en kommune.

Innføring av kompetansekartlegging, karriereveiledning og andre kvalifiserende tiltak noen av tiltakene i Meld. St. 30 (2015-2016) som allerede er satt i gang.

Bakgrunnen for disse nye tiltakene er omtalt i Meld. St. 30 (2015-2016).

3.1.2 Gjeldende rett

Både innhold i og rammer for introduksjonsprogrammet og opplæring i norsk og samfunnskunnskap, skal tilpasses den enkeltes bakgrunn, forutsetninger og kvalifiseringsbehov. Den enkelte deltaker skal medvirke i utformingen av sin egen individuelle målsetting og valg av tiltak som er nødvendig for å oppnå denne målsettingen. Individuell plan er verktøyet som skal sikre planmessighet, kontinuitet og deltakermedvirkning, jf. introduksjonsloven § 6 og § 19 første ledd. Kartlegging av den enkeltes bakgrunn og ferdigheter er sentralt i utformingen av den individuelle planen. Det skjer allerede i dag ulike kartlegginger av den enkeltes bakgrunn og kompetanse. Dette skjer for eksempel i ankomstfasen, i asylintervjuet, gjennom selvregistrering av kompetanse og karriereveiledning og gjennom en bosettingssamtale når vedkommende har fått oppholdstillatelse og skal bosettes i en kommune. Se vedlegg for omtale av utveksling av informasjon om den enkeltes bakgrunn, forutsetninger og kvalifiseringsbehov.

3.1.3 Departementets forslag

Det er viktig at kommunen bygger videre på tiltak som er gjennomført før innvandreren blir bosatt i en kommune ved utforming av introduksjonsprogram og opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Slike tiltak kan blant annet være kartlegging av kompetanse, karriereveiledning og opplæring. Dette er nødvendig for å sikre kontinuitet og planmessighet, og for at den enkelte deltaker ikke skal oppleve gjentakelser eller avbrudd i sin kvalifisering. Det er også viktig at kommunen ikke bruker ressurser på å gjenta kartlegging, opplæring og tiltak som allerede er gjennomført.

Departementet foreslår at kommunens ansvar for å bygge videre på arbeid gjennomført i mottak tydeliggjøres i introduksjonsloven § 6. Forslaget innebærer at det fremgår uttrykkelig i loven at dersom deltakeren har fått kartlagt sin kompetanse, mottatt karriereveiledning eller deltatt i opplæring og andre tiltak før bosetting i kommunen, skal kommunen bygge videre på dette arbeidet i utformingen av deltakerens individuelle plan

Med henvisningen til § 6 i § 19 første ledd vil presiseringen også komme til anvendelse for deltakere i opplæring i norsk og samfunnskunnskap og deres individuelle plan.

Det følger av læreplanen og punktet «Kartlegging ved inntak», at det er nødvendig å kartlegge den enkelte før opplæringen starter. Teksten i læreplanen er i dag «Før opplæringen starter, er det nødvendig å kartlegge deltakerens bakgrunn, opplæringsbehov og framtidsplaner for å kunne tilpasse opplæringen. Kartleggingen kan bestå av en samtale, eventuelt med tolk». Som følge av den foreslåtte endringen i introduksjonsloven, foreslår departementet å innta følgende setning i læreplanen: *«Dersom deltakeren har fått kartlagt sin kompetanse, mottatt karriereveiledning eller deltatt i opplæring og andre tiltak før bosetting i kommunen, skal kommunen bygge videre på dette arbeidet i utformingen av deltakerens individuelle plan, jf. introduksjonsloven §§ 6 første ledd og 19 første ledd.»*

Departementet foreslår også å presisere i loven at den individuelle planen for introduksjonsprogrammet skal sees i sammenheng med den individuelle planen for opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Dette fremgår i dag av departementets rundskriv til introduksjonsloven. En presisering i loven vil imidlertid gi større forutsigbarhet både for kommunen og for den enkelte deltaker.

Det er viktig at tiltak og tidsfaser i opplæring i norsk og samfunnskunnskap sees i sammenheng med øvrige tiltak og tidsfaser for de deltakerne som også deltar i introduksjonsprogrammet. Helhetlige og planmessige løp er en forutsetning for en effektiv kvalifisering og god deltakermedvirkning.

Se kapittel 8 nedenfor for forslag til endring i § 6 i introduksjonsloven, og kapittel 9 for forslag til endring i læreplanens punkt «**Kartlegging ved inntak**».

3.2 Økt bruk av arbeids- eller utdanningsrettede tiltak i introduksjonsprogrammet

3.2.1 Bakgrunn

Det følger av Meld. St. 16 (2015-2016) *Fra utenforskap til ny sjanse. Samordnet innsats for voksnes læring* og Meld. St. 30 (2015-2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk* at regjeringen vil øke arbeidsrettingen i introduksjonsprogrammet. Et av tiltakene er at regjeringen vil endre introduksjonsloven slik at kommunen alltid skal vurdere bruken av arbeids- eller utdanningsrettede tiltak for den enkelte deltaker. Forslaget om økt bruk av arbeids- eller utdanningsrettede tiltak er også en oppfølging av Stortingets anmodningsvedtak nr. 439:1 bokstav d) (2015-2016) om å legge til rette for at språkopplæring i større grad skal kunne kombineres med arbeid eller arbeidspraksis.

Både evalueringer av introduksjonsloven¹ og statistikk fra SSB² viser at arbeidsretting av introduksjonsprogram er viktig for å få best mulige resultater. Samtidig viser det samme kunnskapsgrunnlaget at slik arbeidsretting gjøres i liten grad. Slik har det vært siden introduksjonsloven trådte i kraft 1. september 2004. Fafo påpeker i kunnskapsoppsummeringen fra 2015 at kommunene trenger tilgang på gode og relevante tiltak.

Programmet skal være tilpasset den enkelte deltaker, men i mange kommuner er både innhold og rammer for programmet standardisert. SSBs rapport med tidligere deltakere i perioden 2007-2011 viser at det er tiltak som har en nærhet til arbeidslivet eller utdanning som gir best effekt på overgang til arbeid eller utdanning. Tall fra SSB

¹ Djuve, A. B. og Kavli, H. C. (2015). *Ti års erfaringer. En kunnskapsstatus om introduksjonsprogram og norskopplæring for innvandrere*. Fafo-notat 2016:6.

Djuve, A. B., Kavli, H. C. og Hagelund, A. (2011). *Kvinner i kvalifisering. Introduksjonsprogram for nyankomne flyktninger med liten utdanning og store omsorgsoppgaver*. Fafo-rapport 2011:02.

² Enes, A. W. (2014). *Tidligere deltakere i introduksjonsprogrammet 2007-2011 – arbeid, utdanning og inntekt*. SSB-rapport 2014/15.

basert på deres årlige publiserte statistikk av deltakere viser utviklingen av bruk av tiltak i introduksjonsprogrammet:

Oversikt over tiltak	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Antall deltakere	12817	13209	13681	14679	17940	23961
Norskopplæring med samfunnskunnskap	90,4 %	87,1 %	87,6 %	88,9 %	89,2 %	90,1 %
Språkpraksis	34,0 %	32,4 %	30,8 %	31,5 %	31,7 %	32,0 %
Godkjenning av utdanning	2,6 %	2,5 %	2,4 %	2,3 %	2,6 %	2,5 %
Arbeid	6,2 %	6,4 %	6,2 %	5,8 %	6,1 %	6,2 %
Arbeidspraksis	12,7 %	13,2 %	13,5 %	15,0 %	13,8 %	14,4 %
Yrkesprøving	1,1 %	1,2 %	1,1 %	0,9 %	0,8 %	1,1 %
Kurs i regi av kommune/stat	21,3 %	23,2 %	26,3 %	31,0 %	31,5 %	33,0 %
Grunnskole/fag i grunnskolen	13,3 %	16,0 %	15,8 %	16,5 %	16,6 %	17,4 %
Fag i videregående skole	2,6 %	3,1 %	2,8 %	2,6 %	2,7 %	3,8 %
Annet	29,0 %	41,3 %	44,9 %	46,7 %	44,0 %	44,1 %

3.2.2 Gjeldende rett

Formålsbestemmelsen i introduksjonsloven fastsetter at loven skal styrke nyankomne innvandreres mulighet for deltakelse i arbeidslivet. I lovens § 4 fremgår det at introduksjonsprogrammet tar sikte på å gi grunnleggende ferdigheter i norsk, grunnleggende innsikt i norsk og samfunnsliv og forberede for deltakelse i yrkeslivet. Programmet skal minst inneholde norskopplæring, samfunnskunnskap og tiltak som forbereder til videre opplæring eller tilknytning til yrkeslivet. Bestemmelsen om minimumsinholdet i den enkeltes program har vært uforandret siden loven ble vedtatt i 2003.

Det fremheves i merknadene til § 4 i departementets rundskriv G-01/2016 at hvilke konkrete tiltak som skal inngå i programmet vil variere med den enkeltes bakgrunn og behov for kvalifisering for å nå målet i den individuelle planen. Kommunen er dermed gitt stor fleksibilitet i utformingen av den enkeltes program. Kommunene kan i dag arbeids- eller utdanningsrette programmene gjennom utvikling av egne tilrettelagte tiltak, gjennom språk- og arbeidspraksis og gjennom matching av kvalifiseringen med behovet for arbeidskraft lokalt og regionalt.

IMDi har samlet en rekke gode eksempler på arbeidsretting av introduksjonsprogrammet og metoder som har fungert godt i kommunene.

Kompetanse Norge (tidligere Vox) har i februar 2017 lansert en egen temaside om arbeidsrettet norskopplæring på sine nettsider.

For mange deltakere som mangler skolebakgrunn kan veien til arbeidslivet gå via skolegang. Grunnskole og videregående opplæring kan derfor også være tiltak som forbereder for deltakelse i arbeidslivet. Som en oppfølging av Meld. St 16 ble det fra høsten 2016 mulighet for kommunene til å tilby videregående opplæring på full tid som en del av programmet. Ordinært arbeid kan også være en del av den enkeltes introduksjonsprogram, og er da naturligvis å anse som tiltak som forbereder for deltakelse i arbeidslivet. Fra og med 1. januar 2016 er det også åpnet for mulighet for permisjon fra introduksjonsprogrammet inntil ett år ved tilbud om arbeid. Se forskrift 18. juli 2003 nr. 973 om fravær og permisjon ved nyankomne innvandreres deltakelse i introduksjonsordning § 5-4.

Arbeids- og velferdsetaten har en viktig rolle i arbeidsretting av introduksjonsprogrammet gjennom tilbud om arbeidsmarkedstiltak som en del av programmet. Tiltaket arbeidstrening (tidligere arbeidspraksis) er et statlig arbeidsmarkedstiltak som kan være særlig aktuelt for deltakere i introduksjonsprogrammet. Som oppfølging av Meld. St 30 er det etablert et hurtigspor inn i arbeidsmarkedet for dem som har en kompetanse som etterspørres i arbeidslivet. I mai 2016 undertegnet myndighetene og partene i arbeidslivet en samarbeidserklæring, og samarbeidet omfatter blant annet hurtigsporet i introduksjonsprogrammet. Arbeids- og velferdsdirektoratet legger til rette for gjennomføringen av hurtigsporet i 2017, og det er utarbeidet en ny veileder som gir viktig informasjon om satsingen i NAV. Som oppfølging av Meld. St 30 er det også lagt til rette for at Arbeids- og velferdsetaten, i samarbeid med kommunene, skal komme tidligere inn med arbeidsmarkedsfaglig veiledning av deltakere i introduksjonsprogrammet og bistå i utvikling av individuell plan.

3.2.3 Departementets forslag

Departementet foreslår å endre introduksjonsloven § 4 slik at introduksjonsprogrammet arbeidsrettes i større grad enn det som er tilfellet i dag. Dette skal gjøres ved mer systematisk bruk av arbeids- eller utdanningsrettede tiltak.

Forslaget innebærer at arbeids- eller utdanningsrettede tiltak alltid skal vurderes i arbeidet med utformingen av den enkeltes individuelle plan. Dersom vurderingen viser at slike tiltak vil styrke vedkommendes mulighet for deltakelse i arbeidslivet, skal arbeids- eller utdanningsrettede tiltak inngå i programmet som et av minimumselementene. Dette skal nedfelles i den individuelle planen. Med arbeidsrettede tiltak menes her tiltak som gjennomføres i eller i nær tilknytning til arbeidslivet. Eksempler på dette er ulike arbeidsmarkedstiltak, språk- eller arbeidspraksis i kommunal regi, arbeidsrettet norskopplæring, yrkesprøving,

lønnstilskudd eller ordinært arbeid. Med utdanningsrettede tiltak menes her tiltak for å styrke den enkeltes formelle kompetanse og dermed forutsetninger for å komme inn i, møte endringer i og oppnå en varig tilknytning til arbeidslivet. Eksempler på dette er grunnskole eller videregående opplæring, kompletterende utdanning og godkjenning av medbrakt utdanning eller forberedende kurs for å begynne på høyere utdanning. Forslaget presiserer ikke hvilke tiltak som skal vurderes for hver enkelt. Denne vurderingen må fortsatt gjøres på grunnlag av hver enkelt deltakers bakgrunn og kvalifiseringsbehov.

Forslaget innebærer også at arbeidsrettede tiltak skal vurderes i forbindelse med opplæring i norsk og samfunnskunnskap som skjer innenfor rammen av introduksjonsprogrammet. Arbeidsretting kan tilpasses ulike former for opplæring og flere nivåer i norskopplæringen. Kompetanse Norge har på sine nettsider en egen temaside om arbeidsrettet norskopplæring. Denne nettsiden omfatter også en egen veileder om såkalt «arbeidslivskunnskap», det vil si hva deltakere i opplæringen må lære for å bli bedre rustet for norsk arbeidsliv.

Departementets forslag innebærer også at det skal fremgå av den individuelle planen at det er vurdert om arbeids- eller utdanningsrettede tiltak vil styrke deltakerens mulighet til å komme i arbeid. Deltakers individuelle plan er en del av kommunens beslutning om tildeling av program. Hvis arbeids- eller utdanningsrettede tiltak vil styrke deltakerens mulighet til å komme i arbeid, skal slike tiltak inngå i vedtaket om tildeling av introduksjonsprogram eller vedtak om revidering av den individuelle planen. Introduksjonsloven § 21 fastslår at den individuelle planen er et enkeltvedtak. Dersom kommunen i unntakstilfeller velger å ikke legge slike arbeids- eller utdanningsrettede tiltak inn i den enkeltes individuelle plan, må dette begrunnes særskilt. Deltakeren kan klage på innholdet i planen. Kommunens vurderinger mht. hvorvidt arbeids- eller utdanningsrettede tiltak vil styrke deltakerens mulighet til å komme i arbeid vil være viktige i en eventuell klagesak om individuell plan.

Forslaget skal sikre at deltakerne kommer tidlig i kontakt med arbeidslivet og får kunnskap og erfaringer om arbeidslivets kompetansebehov og krav til de ansatte. I dette inngår for eksempel formelle og uformelle regler i arbeidslivet, kultur, roller og forventninger og hvilke språklige og faglige ferdigheter som kreves i ulike yrker osv. Dette vil gi deltakerne bedre forutsetninger for å kunne vurdere hvordan de best kan benytte sin medbrakte kompetanse i det norske arbeidslivet. Forslaget skal også bidra til at flere går over i arbeid eller utdanning etter gjennomført program.

Se kapittel 8 nedenfor for forslag til endring i § 4 i introduksjonsloven.

3.3 Økt bruk av muligheten til å forlenge introduksjonsprogrammet ut over to år

3.3.1 Bakgrunn

I Meld. St. 16 og Meld. St. 30 legges det stor vekt på betydningen av differensierte og tilpassede introduksjonsprogrammer til hver enkelt deltaker både når det gjelder innhold og varighet. Viktigheten av individuell tilrettelegging av programmets varighet er også innarbeidet i rundskrivet til introduksjonsloven og tilhørende forskrifter, jf. rundskriv G-01/2016. Statistikk fra Nasjonalt introduksjonsregister (NIR) viser at ca. halvparten av landets kommuner ikke benytter muligheten til å forlenge programmet ut over to år. Av deltakerne i programmet i 2016 var det i NIR registrert vedtak om forlengelse for ca. 12 prosent. I Meld. St. 16 er et av tiltakene at regjeringen vil utrede om introduksjonsloven skal endres for å øke bruken av muligheten til å forlenge programmet ut over to år, til inntil tre år. I meldingen sies det at programtid ut over to år kan være aktuelt, dersom det kan øke muligheten for deltakelse i arbeidslivet. Dette kan for eksempel være aktuelt for personer med liten skolebakgrunn, eller deltakere som har startet i grunnskole eller videregående opplæring som en del av introduksjonsprogrammet. Fra og med skoleåret 2016/2017 kan videregående opplæring etter opplæringsloven, på hel- eller deltid, også inngå i programmet for deltakere som har rettigheter til det og kan ha utbytte av det.

3.3.2 Gjeldende rett

Det følger av introduksjonsloven § 5 at introduksjonsprogrammet kan vare inntil to år, med tillegg av godkjent permisjon. At loven angir en øvre grense på to år, innebærer ikke at alle skal ha et program som varer så lenge. Kommunene er gitt stor grad av valgfrihet i utformingen av programmet til den enkelte deltaker. Hvor lenge programmet skal vare må fastsettes individuelt, og vurderingen må gjøres på bakgrunn av den enkeltes bakgrunn, målsetting i den individuelle planen og behov for kvalifisering.

Når særlige grunner taler for det, kan programmet vare inntil tre år. I lovens forarbeider understrekes det at hva som skal anses som særlige grunner, beror på en individuell og konkret vurdering av flere forhold. Deltakerens opplæringssituasjon og motivasjon for fortsatt programdeltagelse er viktige momenter i denne vurderingen. Når den enkelte deltaker ikke har nådd målsettingen i den individuelle planen, følger det av rundskrivet til introduksjonsloven at kommunen bør vurdere om det foreligger slike særlige grunner. En forutsetning for at programtiden kan forlenges, er at det foreligger en (fornytt) individuell plan som har nødvendig kontinuitet, og som inneholder elementer som er egnet til å oppnå lovens formål. Deltakelse i introduksjonsprogrammet ut over to år, er verken en rett eller plikt for deltakere.

I tillegg til programtiden på inntil to år kommer godkjent permisjon. Deltakerne kan få permisjon i opptil ett år på grunn av egne eller barns langvarige sykdom, og inntil ti måneder omsorgspermisjon ved fødsel. Ved tilbud om arbeid på heltid kan deltakere få permisjon i opptil ett år. Regler om fravær og permisjon er regulert i forskrift 18. juli

2003 nr. 973 om fravær og permisjon ved nyankomne innvandreres deltakelse i introduksjonsordning.

Regjeringen har nylig åpnet for forsøk i kommunene med utvidet programtid også utover tre år gjennom tilskuddet til forsøk innenfor rammene av «Jobbsjansen». Gjennom denne ordningen kan kommuner tilby et ekstra år med kvalifiseringsløp til personer som har deltatt i introduksjonsprogram i tre år og som har behov for mer kvalifisering. Et tilbud om forlenget programtid etter denne ordningen skal være forankret i deltakerens individuelle plan, og skal være et ledd i et sammenhengende kvalifiseringsløp som varer opp til fire år. Tilbudet er spesielt relevant for personer som har grunnskole eller videregående skole som en del av sitt introduksjonsprogram. Forlengelse av program kan også være relevant for deltakere med yrkesfaglig kvalifisering som del av sitt introduksjonsprogram.

3.3.3 Departementets forslag

Departementet foreslår å endre introduksjonsloven § 5. Forslaget går ut på at det presiseres at kommunen kan velge å forlenge programmet til inntil tre år i de tilfellene et forlenget program vil øke muligheten for deltakelse i arbeidslivet eller til å nå målsettingen i den individuelle planen. Det er særlig personer med liten skolebakgrunn eller deltakere som har startet i grunnskole eller videregående opplæring som en del av introduksjonsprogrammet, som kan få styrket sin mulighet for overgang til arbeid eller utdanning som følge av forlenget programtid ut over to år.

Formålet med endringen er å gi kommunen noen kriterier eller «en retning» i sin individuelle skjønnsutøvelse, og på sikt å øke andelen som gjennomfører introduksjonsprogrammet og går over til arbeid eller utdanning. For å bedre fleksibiliteten og den individuelle tilretteleggingen, bør kommunen legge større vekt på å vurdere varigheten på programmet i hvert enkelt tilfelle. Vurderingen i hvert enkelt tilfelle om programmet skal forlenges, og i tilfelle hvor lenge det skal forlenges, skal fortsatt være opp til kommunens frie skjønn. Det er særlig der deltakeren etter to år i introduksjonsprogram ikke har nådd målsettingen i den individuelle planen, eller fortsatt har behov for grunnleggende kvalifisering, at det er aktuelt å forlenge introduksjonsprogram ut over to år. Det samme vil være tilfellet der vedkommende har startet i en kvalifisering eller opplæring som ikke er fullført innenfor rammen på to år. I disse tilfellene vil vedkommende fortsatt ha behov for ytterligere bistand fra det offentlige for å komme ut i arbeid eller ordinær utdanning. Avslutning av introduksjonsprogrammet vil da innebære et unødvendig brudd i kvalifiseringen eller opplæringen. I dagens praksis vil konsekvensen av å ikke forlenge programmet være at man avslutter introduksjonsprogrammet, og senere starter i kvalifiseringsprogrammet eller andre tiltak i regi av Arbeids- og velferdsetaten. Departementet vurderer at det er mer hensiktsmessig at deltakeren får den grunnleggende kvalifiseringen han eller hun har behov for innenfor rammen av introduksjonsprogrammet og i en kontinuerlig oppfølging.

Programmets lengde, inkludert tre år med tillegg av godkjent permisjon som en ytre grense, endres ikke med dette forslaget. Hvor lenge programmet skal vare skal fortsatt fastsettes individuelt, dette gjelder også spørsmålet om i hvilke tilfeller programmet skal forlenges til inntil tre år, og i de tilfellens programmet forlenges, spørsmålet om hvor lenge programmet skal forlenges. Vurderingen av varigheten på den enkelte deltakers program må fortsatt gjøres på bakgrunn av den enkeltes bakgrunn, målsetting og behov for kvalifisering.

Spørsmålet om den enkelte deltakers program skal forlenges og i tilfelle hvor lenge det skal forlenges, er å anse som en avgjørelse om tildeling av program. Dette er et enkeltvedtak etter forvaltningsloven, jf. introduksjonsloven § 21 og merknadene til denne bestemmelsen i rundskriv G-01/2016. En forlengelse av programtiden ut over to år forutsetter også at det foreligger en fornyet individuell plan, jf. introduksjonsloven §§ 5 og 6 og merknadene til disse bestemmelsene i rundskriv G-01/2016. Enkeltvedtak etter introduksjonsloven kan påklages til fylkesmannen, jf. introduksjonsloven § 22. Fylkesmannen kan prøve alle sider av vedtaket. Når det gjelder prøvingen av kommunens frie skjønn, slik som for eksempel vurderingen av den enkeltes program skal forlenges og i tilfelle hvor lenge det skal forlenges, kan fylkesmannen likevel bare endre vedtaket når skjønnets er åpenbart urimelig. Dette følger av introduksjonsloven § 22. Se merknadene til denne bestemmelsen i rundskriv G-01/2016.

Se kapittel 8 nedenfor for forslag til endring i § 5 i introduksjonsloven.

3.4 Fritak fra plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap på grunn av gjennomført opplæring etter opplæringsloven

3.4.1 Gjeldende rett

Personer som har rett og plikt til å delta i opplæring i norsk og samfunnskunnskap kan også ha rettigheter til opplæring etter lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringsloven). Spørsmålet her er hvorvidt personer som har gjennomført opplæring etter opplæringsloven skal kunne søke fritak fra plikt til opplæring i norsk etter introduksjonsloven.

Den enkelte kan i dag bli fritatt fra sin plikt til opplæring etter introduksjonsloven hvis hun eller han kan dokumentere tilstrekkelige kunnskaper i norsk eller samisk eller dokumentere tilstrekkelige kunnskaper om samfunnet, jf. introduksjonsloven § 17 tredje ledd. Den enkelte må selv søke kommunen om fritak fra plikt til opplæring, kommunen kan ikke av eget initiativ fatte slikt vedtak. Kommunen kan i vedtak om fritak fra plikt til opplæring på grunn av tilstrekkelige kunnskaper i norsk, beslutte at fritaket også innebærer et bortfall av rett til opplæring.

Hva som er tilstrekkelige kunnskaper i norsk eller samisk for å få fritak fra plikt til opplæring i norsk, er regulert i forskriften § 3 annet ledd.

Fritak fra plikt til opplæring i norsk kan gis på grunn av oppnådde kunnskaper, ikke kun på grunn av gjennomført opplæring. Kunnskapen som her anses som tilstrekkelige for å kunne få fritak fra plikt til opplæring i norsk er på svært ulike nivåer i forskriften § 3 bokstavene a, b og c, men den er i alle alternativene på et høyere nivå enn det et stort flertall av deltakere vil kunne oppnå innenfor rammen av opplæring etter introduksjonsloven.

Opplæringsloven kapittel 4A gir regler om opplæring spesielt organisert for voksne. Voksne som deltar i grunnskoleopplæring, kan få tilpasset opplæring i norskfaget for eksempel gjennom læreplan i grunnleggende norsk for språklige minoriteter. Etter denne planen gis det ikke sluttvurdering med karakter. Det gis heller ikke noen vurdering av oppnådde ferdigheter. Hensikten med denne planen er annerledes enn andre læreplaner. Dette er en type «overgangsplan». Dette innebærer at når deltakere vurderes å ha oppnådd et tilstrekkelig ferdighetsnivå gjennom den tilpassede opplæringen i norskfaget, fortsetter opplæringen etter ordinær læreplan i norsk for grunnskolen (slik den er en del av Kunnskapsløftet).

Det følger også av opplæringslova kapittel 4A at retten til opplæring omfatter til vanlig de fagene en trenger for å få vitnemål for fullført grunnskoleopplæring for voksne. Opplæringen skal tilpasses behovet til den enkelte. Voksne har etter opplæringsloven rett til opplæring i hele fag eller deler av fag. Dersom en deltaker tar deler av et fag fordi det er det hun eller han har behov for, vil hun eller han i dag få en kompetanse som ikke er dokumentert.

Som oppfølging av Meld. St. 16 (2015-2016) settes det nå i gang forsøk etter introduksjonsloven og opplæringsloven med modulisert opplæring for voksne på grunnskolen nivå. Kompetanse Norge har utviklet moduliserte læreplaner som skal prøves ut i lokale forsøk i et utvalg av fylkene. Personer med rettigheter etter introduksjonsloven som deltar i slike forsøk med modulstrukturert forberedende voksenopplæring, kan være en gruppe hvor dette forslaget kan være særlig aktuelt.

3.4.2 Utfordringer med dagens system

Personer som har gjennomført opplæring etter opplæringsloven i grunnskolen eller videregående opplæring, kan få fritak fra plikt til å delta i opplæring etter introduksjonsloven kun dersom det er satt karakter i faget, dvs. på grunn av oppnådd kompetanse. Personer som har deltatt i norskopplæring uten å få karakter i faget, kan ha oppnådd ferdigheter i norsk på et nivå som ligger over det et flertall av deltakere i opplæring i norsk og samfunnskunnskap etter introduksjonsloven vil kunne oppnå gjennom 600 timer opplæring, men opplæringen som er gjennomført kvalifiserer likevel ikke til fritak fra plikt til opplæring etter introduksjonsloven.

Både Brochmannutvalget, jf. NOU 2011:7 *Velferd og migrasjon: den norske modellens framtid* og Østbergutvalget, jf. NOU 2010:7 *Mangfold og mestring - Flerspråklige barn, unge og voksne i opplæringssystemet* peker på behovet for bedre samordning av

opplæring etter henholdsvis opplæringsloven og introduksjonsloven. En rapport fra Fafo i 2014, jf. *Rett til utdanning? Grunnskoleopplæring og videregående opplæring som tiltak i introduksjonsordningen for nyankomne innvandrere*, viser at den lave bruken av grunnskole og videregående opplæring som tiltak i introduksjonsprogrammet til tross for målgruppas behov, tyder på at det i praksis også kan være samordningsutfordringer. Forståelsen av regelverket og praksisen rundt samordning ser ut til å variere mye på lokalt nivå. I praksis kan dette innebære at deltakere i opplæring i norsk og samfunnskunnskap etter introduksjonsloven, og i en del tilfeller også deltakere i introduksjonsprogrammet, blir veiledet til å fullføre den grunnleggende kvalifiseringen etter introduksjonsloven før de begynner på grunnskole for voksne og/eller videregående opplæring etter opplæringsloven. Dette innebærer lange og sekvensielle opplæringsløp.

En annen konsekvens i praksis kan være at deltakere som er motivert til å delta i opplæring etter opplæringsloven avbryter eller ikke fullfører opplæringen fordi de er usikre på om de gjennom denne opplæringen kan oppfylle sin plikt etter introduksjonsloven, og oppfylle vilkårene for hhv. permanent oppholdstillatelse etter utlendingsloven og statsborgerskap etter statsborgerloven.

I Meld. St. 16 er ett av tiltakene for å øke bruken av grunnskoleopplæring og videregående opplæring for nyankomne innvandrere at regjeringen vil endre reglene for hva som skal gi fritak fra plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap etter introduksjonsloven.

3.4.3 Departementets forslag

Det er viktig at personer som deltar i grunnskole, videregående opplæring, opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere eller introduksjonsprogram, får den opplæring de har rett på og trenger, og at de gjennom opplæringen oppnår et så høyt kompetansenivå som mulig innenfor rammene av ordningene. Slik kompetanse er viktig for å kunne få en varig tilknytning til arbeidslivet, bidra til nødvendig omstillingsevne og få bedre effekt av introduksjonsordningen og opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Samtidig er det viktig at den enkelte ikke må bruke lenger tid enn nødvendig på å gjennomføre opplæringen.

Departementet foreslår å endre reglene for hva som skal gi fritak fra plikt til å delta i opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Forslaget innebærer at ferdighetene den enkelte opparbeider seg i norskopplæring på grunnskole eller videregående skoles nivå, skal kunne gi grunnlag for fritak fra plikt til opplæring etter introduksjonsloven, også i tilfeller der det ikke er satt karakter i faget. Formålet er å stimulere flere som i dag har rett og/eller plikt til å delta i opplæring i norsk og samfunnskunnskap, og som samtidig har rettigheter til opplæring etter opplæringsloven, til å gjennomføre hele eller deler av grunnskole eller videregående opplæring. Ferdighetene den enkelte opparbeider etter gjennomført opplæring i norsk på grunnskole eller videregående

skoles nivå er på et høyere nivå enn det et stort flertall av deltakere vil kunne oppnå innenfor samme omfang av opplæring etter introduksjonsloven.

Departementet har lagt vekt på å foreslå en løsning som er enkel og forutsigbar å praktisere, og som ikke innebærer for stor grad av skjønnsutøvelse i kommunene. En sammenligning av læreplaner og kompetansemål er vanskelig å regulere da det er liten grad av overlappende kompetansemål i læreplaner for norsk i grunnskolen eller videregående opplæring og læreplan for opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere. En sammenligning av oppnådd kompetansenivå vil også være vanskelig da opplæringen ikke inneholder samme system for vurdering av ferdigheter, og en slik løsning ville dermed i praksis innebære mye skjønnsutøvelse.

På denne bakgrunn forslår departementet at den enkelte etter søknad skal fritas fra plikt til opplæring etter introduksjonsloven dersom det er gjennomført opplæring i norsk på grunnskolen eller videregående opplæring av samme omfang som hele eller deler av den pliktige opplæringen etter introduksjonsloven. Departementet foreslår at det med «samme omfang» her menes samme antall timer. I dag er det slik at det i opplæringsloven og introduksjonsloven legges til grunn en ulik beregning av hva som skal være å anse som en undervisningstime. Departementet vurderer det som uhensiktsmessig at kommunen som følge av ulik beregning av hva som er en undervisningstime, skal måtte gjøre en vurdering av omfanget av gjennomført opplæring på minuttet. Departementet foreslår at gjennomført opplæring iht. opplæringsloven skal kunne danne grunnlag for helt eller delvis fritak fra plikt til opplæring i norsk etter introduksjonsloven. I praksis innebærer det at fritak gis for det antall timer norskopplæring er gjennomført på grunnskolen eller videregående skole. Omfanget av opplæringen som er gjennomført må dokumenteres med bekreftelse fra det lærestedet hvor vedkommende har deltatt i opplæring.

Forslaget her kommer i tillegg til alternativene for fritak fra plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap i forskriften § 3. Det betyr at de som har oppfylt vilkårene i et av alternativene som i dag gir grunnlag for å søke fritak fra plikt til opplæring i norsk, kan søke fritak fra hele plikten til opplæring. I tilfeller der kommunen eller den enkelte er i tvil om hvilken kompetanse som er oppnådd i opplæringen etter opplæringsloven, kan deltaker avlegge avsluttende prøve i norsk og få en vurdering av sin språklige kompetanse.

Departementet foreslår ingen endring i adgangen til å søke fritak fra plikten til å delta i opplæring i samfunnskunnskap, og kravene om dokumentasjon av kunnskaper om samfunnet.

Departementet foreslår heller ingen endring i plikten til å gå opp til avsluttende prøve i norsk og samfunnskunnskap, eller fritak fra denne plikten som er regulert i forskriften § 20. For fritak fra plikt til å gå opp til avsluttende prøve i norsk skal det fortsatt stilles vilkår om dokumentasjon av oppnådde ferdigheter i norsk på et nivå som ligger over

det et flertall av deltakere vil kunne oppnå innenfor rammene av opplæring etter introduksjonsloven,

Departementet foreslår ingen endring i forskrift 20. april 2005 nr. 342 om et nasjonalt personregister for introduksjonsordning og opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere (Nasjonalt introduksjonsregister). I forskriften § 7 første ledd bokstav i skal kommunen allerede i dag registrere vedtaksdato for fritak fra plikt til å delta i opplæring i norsk og samfunnskunnskap eller fritak fra plikt til å avlegge avsluttende prøve, og hjemmelen for fritaket. I henhold til samme forskrift § 11 tredje ledd bokstav b er dette opplysninger som overføres utlendingsdatabasen (UDB) for behandling av søknader om permanent oppholdstillatelse og statsborgerskap. Dette foreslås videreført i forslaget til ny forskrift om behandling av personopplysninger, se pkt. 5 nedenfor.

Se kapittel 8 nedenfor for forslag til endring i introduksjonsloven § 17 tredje ledd som omtaler fritak fra plikt til deltakelse i opplæring i norsk, og kapittel 9 for forslag til endring i forskriften § 3 som gir utfyllende regler.

3.5 Oppfølging og opplæring under permisjon ved fødsel og adopsjon

3.5.1 Gjeldende rett

Foreldre som deltar i introduksjonsprogram har etter fødsel og ved adopsjon rett til omsorgspermisjon i til sammen opptil 10 måneder av barnets første leveår. Dette er regulert i forskrift 18. juli 2003 nr. 973 om fravær og permisjon ved nyankomne innvandreres deltakelse i introduksjonsordning § 5-3. Permisjonen er uten introduksjonsstønad. Der begge foreldrene deltar i introduksjonsprogram er 50 virkedager av omsorgspermisjonen (10 uker) forbeholdt faren (fars omsorgspermisjon). Dersom far ikke benytter disse permisjonsdagene, faller de bort.

Foreldre som deltar i opplæring i norsk og samfunnskunnskap har etter fødsel og adopsjon rett til omsorgspermisjon i inntil 10 måneder av barnets første leveår. Dette er regulert i forskrift 20. april 2005 nr. 341 om opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere § 13. Kommunene plikter å tilrettelegge opplæringen i norsk og samfunnskunnskap for den enkeltes livssituasjon når det oppstår et forhold som gjør at en deltaker ikke kan følge opplæringstilbudet, jf. forskriften § 10 og merknader til forskriften i departementets rundskriv G-01/2016. Dette gjelder for alle permisjoner, også omsorgspermisjon. Kun når individuell tilpasning ikke er mulig, skal permisjon vurderes. Hovedregelen skal være at deltakerens individuelle plan justeres for en periode framover, for eksempel ved at omfanget av eller tidspunktet for opplæringen endres. Som eksempel er justering av opplæring fra dagtid til deltid på kvelden omtalt i rundskrivet. For omsorgspermisjon sies det uttrykkelig at muligheten for redusert omfang av opplæring skal vurderes før permisjon på fulltid innvilges.

Kommunene har i dag ingen plikt til å holde kontakt med og/eller tilby programinnhold av et visst omfang for deltakere i introduksjonsprogrammet eller opplæring i norsk og samfunnskunnskap i de tilfellene der de innvilger søknad om omsorgspermisjon på fulltid.

Deltakere i introduksjonsprogrammet skal ha opplæring i norsk og samfunnskunnskap som ett av minimumselementene i sitt program. Innenfor dagens regelverk er det i dag anledning til å ha permisjon fra introduksjonsprogrammet på fulltid, men likevel fortsette i opplæring i norsk og samfunnskunnskap på deltid mens man er i omsorgspermisjon.

Departementet har ikke kunnskap om i hvilken grad kommunene tilbyr slik redusert opplæring på deltid for foreldre i omsorgspermisjon, verken for deltakere i introduksjonsprogrammet eller for deltakere i opplæring i norsk og samfunnskunnskap.

3.5.2 Utfordringer med dagens regelverk

Som omtalt i Meld. St. 16 og Meldt. St. 30 viser tall fra Statistisk sentralbyrå (SSB) at en betydelig lavere andel av kvinnelige deltakere i introduksjonsprogrammet enn menn, går over i arbeid eller utdanning etter avsluttet introduksjonsprogram. I snitt er 71 prosent av mannlige deltakere i arbeid eller utdanning året etter at de går ut av programmet, den tilsvarende andelen for kvinnelige deltakere er 53 prosent. En del av forklaringen er at kvinner slutter eller får opphold i kvalifiseringen i forbindelse med omsorgspermisjoner. Fravær og permisjoner gjør at en del kvinner mister muligheten til jevn progresjon. Det er varierende hvorvidt kommunene har kontakt med deltakerne i omsorgspermisjoner for å motivere dem til å starte opp igjen i kvalifisering etter permisjon.

SSB har i dag ikke tilsvarende tall på overgangen til arbeid eller utdanning for deltakere i opplæring i norsk og samfunnskunnskap, men Meld. St. 30 peker på at det også her er utfordringer mht. progresjon for kvinnelige deltakere og opphold eller opphold i kvalifiseringen i forbindelse med omsorgspermisjoner.

Det følger allerede i dag av retningslinjer til reglene om omsorgspermisjon fra opplæring i norsk og samfunnskunnskap at kommunene plikter å tilrettelegge opplæringen i norsk og samfunnskunnskap for den enkeltes livssituasjon når det oppstår et forhold som gjør at en deltaker ikke kan følge opplæringstilbudet. Dette gjelder for alle permisjoner, også omsorgspermisjon. I praksis synes det likevel ikke som om kommunene i dag gjør en slik vurdering, verken for deltakere i opplæring i norsk og samfunnskunnskap, eller for deltakere i introduksjonsprogrammet. Det synes heller ikke som om kommunene tilbyr norskopplæring på deltid for deltakere i introduksjonsprogrammet i den perioden de har omsorgspermisjon.

3.5.3 Departementets forslag

Brudd i kontinuiteten i kvalifiseringen når deltakere får barn og/eller har omsorg for små barn, har uheldige konsekvenser særlig for kvinner.

Departementet ønsker å redusere andelen deltakere som slutter eller får opphold i kvalifiseringen, og foreslår derfor at kommunene gis en plikt til å legge til rette for et individuelt tilpasset tilbud for deltakere i introduksjonsprogram og opplæring i norsk og samfunnskunnskap som er i omsorgspermisjon. Formålet er å sikre kontinuitet i kvalifiseringen og redusere faren for at deltakere slutter eller får lange avbrudd i sin kvalifisering. Formålet er også å motivere deltakere til å gjenoppta kvalifiseringen etter endt omsorgspermisjon, og på sikt øke overgangen til arbeid eller utdanning.

Forslaget om endring av forskrift om fravær og permisjon ved nyankomne innvandreres deltakelse i introduksjonsordning § 5-3 og forskrift om opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere § 13 innebærer i praksis en forskriftsfesting av det som allerede i dag følger av retningslinjene til reglene for omsorgspermisjon.

Departementet foreslår at kommunen skal ha en plikt både til å følge opp den enkelte under permisjonstiden, og til å gi et minimumstilbud om språktrening og noe fortsatt norskopplæring. Departementet foreslår at kommunen skal ha denne plikten overfor den enkelte deltaker fra og med den fjerde måneden av permisjonen og ut permisjonstiden. Grensen på tre måneder er satt ut fra hensynet til at deltaker har behov for en periode først i permisjonstiden med all oppmerksomhet på barnet. Dersom deltaker selv ønsker oppfølging fra kommunens side og norskopplæring eller språktrening også i løpet av de første tre månedene av permisjonstiden, skal kommunen sørge for det.

Innholdet i og omfanget av oppfølgingen n, må tilpasses den enkelte deltaker og avtales i samråd med vedkommende. For noen kan det være behov for og ønske om jevnlig kontakt og oppfølging for å høre hvordan det går. For andre kan det være tilstrekkelig med en avtale om at den enkelte kan ta kontakt med sin programrådgiver eller lærer på voksenopplæringen hvis hun eller han selv mener å ha behov for det. Rammene som her foreslås er det samme som gjelder kommunens plikt til oppfølging av deltakere underveis i permisjon fra introduksjonsprogrammet på grunn av overgang til arbeid, se forskrift 18. juli 2003 nr. 973 om fravær og permisjon ved nyankomne innvandreres deltakelse i introduksjonsprogram § 5-4 og merknader til denne bestemmelsen i departements rundskriv G-01/2016.

Innholdet i og omfanget av norskopplæringen og språktreningen, må også tilpasses den enkelte deltaker. For noen kan det være behov for og ønske om et tilbud om deltakelse i opplæring på deltid på voksenopplæringen, for eksempel på kveldstid. For andre kan det være aktuelt med hjemmearbeid ved bruk av digitale læringsressurser. For språktrening kan det for mange deltakere være aktuelt med tilbud fra frivillige som gjør

at den enkelte kan øve seg i å snakke norsk. Barselgrupper, åpne barnehager eller andre aktiviteter med andre foreldre og barn sammen kan også være aktuelle tilbud.

Reglene om omsorgspermisjon i forskriftene til introduksjonsloven er basert på reglene om omsorgspermisjon ellers i arbeidslivet. Personer som er i arbeid har rett til permisjon ved fødsel og adopsjon uten noen krav til aktivitet. Forslaget her innebærer at det stilles andre krav til nyankomne innvandrere som er i omsorgspermisjon enn det som gjøres til andre personer i samme livssituasjon ved at det forventes at de skal ta imot kommunens oppfølging og tilbud om deltakelse i opplæring eller språktrening. I praksis medfører dette en forskjellsbehandling. Departementet har vurdert forslaget opp mot forbudet mot diskriminering i lov 21. juni 2013 nr. 60 om forbud mot diskriminering på grunn av etnisitet, religion og livssyn (diskrimineringsloven om etnisitet).

Begrunnelsen for forskjellsbehandlingen er omtalt ovenfor. Begrunnelsen er å øke andelen som fullfører introduksjonsprogrammet og opplæring i norsk og samfunnskunnskap, redusere faren for at noen faller fra pga. omsorgen for barn, og på sikt øke andelen som går over i arbeid eller utdanning. Departementet vurderer at denne begrunnelsen har et saklig formål. Innholdet i og omfanget av oppfølgingen og opplæringen eller språktreningen skal også tilpasses den enkeltes behov, og det medfører at det er et rimelig formål mellom det man ønsker å oppnå og hvor inngripende forskjellsbehandlingen er. Dette innebærer at forskjellsbehandlingen er lovlig etter diskrimineringsloven om etnisitet § 7.

Departementet foreslår også at den enkeltes individuelle plan skal endres i permisjonstiden, og at innholdet i og omfanget av tiltakene og kommunens oppfølging under permisjonstiden skal fremgå av planen. Endringen i den individuelle planen i forbindelse med omsorgspermisjon ved fødsel og adopsjon vil være en vesentlig endring. En avgjørelse om vesentlig endring av den individuelle planen er iht. introduksjonsloven § 21 jf. § 22 et enkeltvedtak som kan påklages til fylkesmannen.

Departementet foreslår ikke noen endring introduksjonsloven § 17 eller forskrift om registrering av personopplysninger. I dag følger det av NIR- forskriften at permisjoner og varigheten av permisjoner skal registreres i NIR, dette omfatter også omsorgspermisjon ved fødsel og adopsjon. Endringen som her foreslås og tiltakene og oppfølgingen kommunen plikter å sørge for under omsorgspermisjonen vil være svært ulike i karakter og omfang. Ulikheten kommer som en følge av at opplæring og tiltak skal tilpasses den enkeltes behov. Formålet med forslaget er å stimulere til å gjenoppta kvalifiseringen eller opplæringen etter endt permisjonstid, og til å fortsette den språklige utviklingen. Som følge av dette foreslår departementet at tiltakene i permisjonstiden ikke skal registreres i NIR som gjennomført opplæring. Gjennomført opplæring eller andre språktreningstiltak skal følgelig ikke inngå i beregningen av om deltaker har gjennomført sin pliktige timer etter introduksjonsloven § 17.

Departementet foreslår ingen endring i permisjonens lengde, eller i regelen om at permisjonen kan deles mellom foreldrene dersom begge er deltakere i introduksjonsprogrammet eller opplæring i norsk og samfunnskunnskap.

Departementet foreslår ingen endring i regelen om at omsorgspermisjon på fulltid kun skal gis til deltakere i opplæring i norsk og samfunnskunnskap i de tilfellene der individuell tilpasning ikke er mulig, jf. forskrift om opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere § 10. Kommunen plikter fortsatt å tilrettelegge opplæringen etter introduksjonsloven §§ 17 og 18 for den enkelte når det oppstår et forhold som gjør at den enkelte deltaker ikke kan følge opplæringstilbudet. Det betyr at forslaget her kun kommer til anvendelse for deltakere i opplæring i norsk og samfunnskunnskap der individuell tilpasning av opplæringens omfang ikke er mulig.

Departementet foreslår heller ingen endring i regelen om fars omsorgspermisjon jf. forskrift om fravær og permisjon ved nyankomne innvandreres deltakelse i introduksjonsordning § 5-3 tredje ledd.

Se kapittel 9 nedenfor for forslag til endring i forskrift om fravær og permisjon ved nyankomne innvandreres deltakelse i introduksjonsordning § 5-3 og forskrift om opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere § 13.

3.6 Endring i forskriftshjemmelen i introduksjonsloven § 20

3.6.1 Gjeldende rett

Introduksjonsloven § 20 regulerer departementets adgang til å gi nærmere bestemmelser til utfylling og gjennomføring av kapittel 4 om opplæring i norsk og samfunnskunnskap i forskrift. Det kan gis nærmere bestemmelser til utfylling og gjennomføring av kapittelet om opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Bestemmelsen angir i dag at i dette inngår bestemmelser om målene for opplæringen, fravær og permisjon.

3.6.2 Departementets forslag

Departementet foreslår å gi en mer utfyllende omtale av hva det kan gis forskrift om. Dette vil bidra til større forutsigbarhet for alle som er omfattet av introduksjonsloven og tilhørende forskrifter.

Utfyllende regler til kapittel 4 i introduksjonsloven er allerede fastsatt med hjemmel i § 20 og har virket i noe tid. Forskriftene som i dag er fastsatt omfatter flere temaer enn de som er angitt som eksempler i bestemmelsen. Dette gjelder for eksempel utfyllende regler om gjennomføring av avsluttende prøver i norsk og samfunnskunnskap som er gitt i forskrift 20. april 2005 nr. 341 om opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere kapittel 7. Departementets forslag innebærer en utvidet omtale av hvilke temaer det kan gis utfyllende regler om, og dermed at det blir bedre samsvar mellom forskriftshjemmelen og gjeldende rett.

3.6.3 Forslag om uttrykkelig hjemmel til å gi regler om straffelignende reaksjoner

Forslaget om å endre § 20 begrunnes også i behovet for å gi en uttrykkelig hjemmel i lov til å gi regler i forskrift om reaksjoner ved brudd på forpliktelser i forbindelse med regelverk for gjennomføring av avsluttende prøver. Et eksempel på en slik reaksjon er karantene etter fusk eller forsøk på fusk ved avsluttende prøver i norsk og samfunnskunnskap. Forskrift 20. april 2005 nr. 341 om opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere hadde tidligere en regel om at kandidater som ble tatt i fusk eller forsøk på fusk kunne bortvises fra prøvelokalet, og få ett års karantene før hun eller han kunne gå opp til en ny avsluttende prøve som privatist. Adgangen til å ilegge kandidater karantene ble fjernet i forskriftsendringene som trådte i kraft 20. april 2017, fordi en slik reaksjon ikke hadde uttrykkelig hjemmel i lov.

Det er en plikt etter introduksjonsloven å gjennomføre avsluttende prøver i norsk og samfunnskunnskap. Dokumentasjon av norskferdigheter og bestått prøve i samfunnskunnskap er fra 1. januar 2017 også vilkår for permanent oppholdstillatelse etter utlendingsloven. Dokumentasjon av norskferdigheter og bestått prøve i samfunnskunnskap på norsk eller bestått statsborgerprøve er fra 1. januar 2017 også vilkår for norsk statsborgerskap etter lov 10. juni 2005 nr. 51 om norsk statsborgerskap (statsborgerloven). Det bør derfor være adgang til å sanksjonere enkeltpersoners brudd på forpliktelser i forbindelse med regelverk for gjennomføring av avsluttende prøver som for eksempel fusk eller forsøk på fusk. Departementet ser behov for å kunne ha mulighet til å ilegge karantene for kandidater som fusker eller forsøker å fuske på avsluttende prøver. Departementets vurdering er at en slik mulighet vil kunne ha en viktig allmennpreventiv effekt, i tillegg til å være en adekvat reaksjon for den enkelte. Departementet foreslår at det skal være en adgang til å ilegge kandidater som fusker eller som forsøker å fuske på avsluttende prøver en karantene på inntil ett år. Om kandidaten skal ilegges en karantene og i såfall hvor lenge må vurderes i det enkelte tilfellet og avhenge av forholdets alvorlighetsgrad.

Det er sentralt for departementet å ha et system for gjennomføring av avsluttende prøver i norsk og samfunnskunnskap som holder høy kvalitet. Det bør også gis et helt tydelig signal om at fusk eller forsøk på fusk kan få alvorlige konsekvenser for den enkelte. En karantene innebærer at den enkelte ikke kan avlegge avsluttende prøver og dokumentere sin ferdigheter, men også at muligheten for å oppfylle vilkår for henholdsvis permanent oppholdstillatelse og statsborgerskap blir forsinket med inntil ett år.

Kandidater som har med seg eller benytter ulovlige hjelpemidler til prøvelokalet, eller på annen måte forsøker å fuske, kan bortvises umiddelbart. Det kan også fattes vedtak om annullering av prøve eller delprøve både dersom kandidater prøver å fuske i prøvelokalet, og dersom det oppdages i ettertid at en kandidat har fusket eller forsøkt å fuske. Departementet gjør oppmerksom på at vedtak om bortvisning fra prøvelokalet

eller vedtak om annullering av prøve eller delprøve på grunn av fusk eller forsøk på fusk, er et enkeltvedtak etter lov 10. februar 1967 nr. 10 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven). Dette innebærer at saksbehandlingsreglene i forvaltningsloven skal følges. Den enkelte skal for eksempel varsles og gis adgang til å uttale seg. Enkeltvedtak fattet etter forskrift om opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere kan også påklages til Fylkesmannen. Se ellers forskrift om opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere § 28.

På denne bakgrunn foreslår departementet at det uttrykkelig fremgår av introduksjonsloven § 20 at departementet kan gi utfyllende regler om gjennomføring av avsluttende prøver i norsk og samfunnskunnskap, og i dette inngår regler om eventuelle reaksjoner som følge av overtredelse av forpliktelser i forbindelse med gjennomføring av avsluttende prøver.

Departementet foreslår også at forskriften om opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere § 28 endres slik at det fremgår at kandidater som fusker eller forsøker å fuske kan ilegges en karantenetid på inntil ett år. Om karantene skal ilegges, og eventuelt hvor lang karantenetid den enkelte skal ilegges vil avhenge av en konkret vurdering av hvor grov fusk eller forsøk på fusk kandidaten har gjort.

Ileggelse av en karantene på inntil ett år for å kunne avlegge avsluttende prøver, innebærer et rettighetstap i en avgrenset periode. Som det fremgår av Prop. 62 L (2015-2016) Endringer i forvaltningsloven mv. (administrative sanksjoner mv.) kan slikt administrativt rettighetstap bare ilegges så langt det etter overtredelsens art, alvor og forholdene for øvrig fremstår som forholdsmessige. Det stilles krav om subjektiv skyld for at slik karantene kan ilegges. Forholdsmessighetsbegrensningen gjelder både ved avgjørelse om rettighetstap bør ilegges og ved avgjørelse av hva rettighetstapet nærmere skal gå ut på, inkludert lengden. De nye reglene i forvaltningsloven kapittel IX trer etter planen i kraft 1. juli 2017.

Se kapittel 8 for forslag til endring i § 20 og kapittel 9 for forslag til endring i forskrift om opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere § 28.

4 Behandling av personopplysninger

I dette kapitlet foreslår departementet endringer i bestemmelsen som gjelder behandling av personopplysninger. Bakgrunnen for forslaget er blant annet EUs nye personvernforordning og et behov for å gjøre bestemmelsen mer fleksibel for endringer.

Introduksjonsloven § 25 regulerer behandling av personopplysninger for introduksjonslovens personkrets. I henhold til bestemmelsen kan det behandles personopplysninger både for ordninger som reguleres direkte i introduksjonsloven, som introduksjonsprogram og opplæring i norsk og samfunnskunnskap, og for tiltak

som ikke er lovregulert, herunder norskopplæring for asylsøkere, bosetting og tilskudd.

Utfyllende regler om behandling av personopplysninger er fastsatt i NIR-forskriften. Forskriften regulerer hvilke opplysninger som skal behandles i Nasjonalt introduksjonsregister (NIR) og ansvarsfordelingen mellom de relevante aktørene på integreringsområdet.

Departementet foreslår at formålene for behandling av personopplysninger samles og gjøres mer overordnede for å legge til rette for nye tiltak og ordninger. Det foreslås også en uttrykkelig adgang til å behandle sensitive personopplysninger og endringer i strukturen for å gjøre bestemmelsen mer tilgjengelig. I tråd med andre endringsforslag i dette høringsnotatet, se kapittel 2 ovenfor, foreslår departementet at § 25 endrer paragrafnummer og blir ny § 28.

Departementet foreslår videre at det fastsettes en ny forskrift om behandling av personopplysninger for asylsøkere og nyankomne innvandrere, og at den gjeldende NIR-forskriften oppheves. Forskriften skal omfatte flere registre og gi en overordnet regulering av blant annet hvilke opplysninger som kan behandles og hvordan de kan behandles. Forskriften omtales nærmere i kapittel 5 nedenfor.

4.1 Bakgrunn

4.1.1 Aktører

En rekke ulike aktører behandler i dag personopplysninger etter introduksjonsloven eller de nye ordningene som nylig er igangsatt, se omtale i punkt 3.3.1 ovenfor.

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) er departementets fagorgan og skal iverksette integreringspolitikken på ansvarsområdet til departementet. IMDi har hovedansvar for bosetting av nyankomne innvandrere, er kompetansesenter for kommuner og øvrige aktører og forvalter en rekke tilskudd i forbindelse med bosettingsarbeidet. Direktoratet følger også opp kommunenes gjennomføring av opplæring i norsk og samfunnskunnskap og introduksjonsprogram, og utbetaler tilskudd for dette.

Kommunene har ansvar for gjennomføring av introduksjonsprogrammet og opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Vertskommuner for mottak har ansvar for å tilby opplæring i norsk, norsk kultur og norske verdier til asylsøkere. Etter anmodning fra IMDi har kommunene ansvar for å bosette nyankomne innvandrere med oppholdstillatelse. Kommunene vedtar hvor mange personer de kan ta imot, skaffer boliger og legger til rette for et likeverdig tjenestetilbud.

Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) har ansvar for enslige mindreårige asylsøkere under 15 år og skal tilby dem opphold på omsorgssenter frem til bosetting eller retur, jf. lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester (barnevernloven) § 5A-1.

Etter innvilget oppholdstillatelse inngår Bufetat (ved regionkontoret) avtale med en kommune om bosetting av barnet, etter at IMDi har skaffet kommuneplass.

Kompetanse Norge (tidligere Vox) skal ivareta faglig og pedagogisk utvikling av opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere og opplæring i norsk, norsk kultur og norske verdier for asylsøkere. I tillegg har Kompetanse Norge ansvar for utvikling, vedlikehold og tilrettelegging for avvikling av avsluttende prøver i norsk og samfunnskunnskap, i tillegg til statsborgerprøven.

Fylkesmannen er klageinstans for enkeltvedtak truffet etter introduksjonsloven, jf. introduksjonsloven § 22 annet ledd. Alle sider av vedtaket kan prøves, med den begrensning at endring av vedtak etter prøving av det frie skjønn bare kan skje når skjønnets er åpenbart urimelig, jf. § 22 annet ledd. Fylkesmannen fører også tilsyn med ordningene, jf. introduksjonsloven § 23.

Utlendingsdirektoratet (UDI) bruker opplysningene i sin behandling av søknader om permanent oppholdstillatelse og statsborgerskap. *Arbeids- og velferdsetaten* samarbeider med kommunene om planlegging og gjennomføring av introduksjonsprogram og driver blant annet yrkesveiledning i integreringsmottak. *Mottakene* følger opp asylsøkernes kompetanse i den bosettingsforberedende samtalen, i tillegg til at opplysningene brukes for beboermedvirkning i mottakene. *Statistisk sentralbyrå (SSB)* bruker anonymiserte opplysninger i sin statistikk og *Direktoratet for økonomistyring (DFØ)* får informasjon om hvilket tilskuddsbeløp som skal utbetales til kommunene.

Denne gjennomgangen viser bare hovedaktørene slik informasjonsflyten er lagt opp per i dag, se også vedlegg 1. I fremtiden kan det både tilkomme nye aktører og oppgaver kan omfordes. Det er viktig at lovbestemmelsen legger til rette for dette.

4.1.2 Personkrets

Hvem som er omfattet av ordningene i introduksjonsloven følger av §§ 2 og 17. Se også omtale i punkt 1.1 ovenfor. Som følge av forslaget om å innføre en plikt til å delta i opplæring for asylsøkere i mottak, jf. punkt 2.1 ovenfor foreslås det også å utvide lovens formålsbestemmelse.

Med virkning fra 1. januar 2017 stilles det krav om dokumenterte språklige ferdigheter og bestått prøve i samfunnskunnskap for å få permanent oppholdstillatelse og statsborgerskap, jf. henholdsvis utlendingsloven § 62 første ledd bokstav d og e og statsborgerloven § 8 annet ledd. Kravene gjelder også for personer som ikke har hatt rettigheter eller plikter etter introduksjonsloven, altså for innvandrere som ikke er nyankomne. Disse personene melder seg opp til prøvene som privatister. Det er derfor behov for å behandle personopplysninger for flere enn de som omfattes av introduksjonsloven.

Prøvene som avlegges er de samme for personer som omfattes av introduksjonsloven og for privatistene. De avlegges også samtidig. Det er derfor mest hensiktsmessig om behandling av personopplysninger for begge gruppene har samme hjemmelsgrunnlag.

4.1.3 Personvernforordningen

EU-parlamentet og Europarådets forordning 2016/679 om vern av fysiske personer i forbindelse med behandling av personopplysninger og om fri utveksling av slike opplysninger samt om oppheving av direktiv 95/46/EF (generell personvernforordning) (personvernforordningen) ble vedtatt 27. april 2016.

Forordningen erstatter det någjeldende personverndirektivet og vil tre i kraft i EU i mai 2018. Forordningen er EØS-relevant og skal dermed innlemmes i EØS-avtalen, med forbehold om Stortingets samtykke, jf. lov 17. mai 1814 Kongeriket Norges Grunnlov (Grunnloven) § 26 annet ledd. Etter innlemmelse i EØS-avtalen er Norge forpliktet til å gjennomføre forordningen i norsk rett, jf. EØS-avtalen artikkel 7 og lov 27. november 1992 nr. 109 om gjennomføring i norsk rett av hoveddelen i avtale om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (EØS) m.v. (EØS-loven). Målet er at innlemming av forordningen i EØS-avtalen og gjennomføring i norsk rett, skal skje i Norge samtidig som forordningen trer i kraft i EU.

For EU-landene har forordningen direkte virkning uten at det kreves ytterligere gjennomføring i nasjonal rett. For Norge får forordningen virkning etter gjennomføring i norsk rett. Personvernreglene harmoniseres tilnærmet fullt ut, hvilket betyr at det i utgangspunktet ikke er adgang til å fravike eller supplere reglene. I noen tilfeller åpner imidlertid forordningen for å gi utfyllende nasjonale regler.

Etter at forordningen er gjennomført i norsk rett vil virksomheter som behandler personopplysninger få nye plikter, og personer som får sine personopplysninger behandlet vil få utvidede rettigheter. Blant de viktigste endringene fra dagens regelverk fremheves følgende:

- Strengere krav til informasjon til de registrerte ved behandling av personopplysninger.
- Konsesjons- og meldingsplikten bortfaller.
- Plikt til å utrede personvernkonsekvenser der det planlegges behandling av personopplysninger som kan utgjøre høy risiko for personers rettigheter.
- Plikt til å ta hensyn til personvern i alle utviklingsfaser av et system eller en løsning, såkalt innebygd personvern.
- Plikt til å ha personvernombud, blant annet for offentlige virksomheter.
- Større mulighet for felles behandlingsansvar.
- Krav til innholdet av databehandleravtaler.
- Rett til å ta med personopplysningene sine til en annen virksomhet, såkalt dataportabilitet.

For introduksjonsloven innebærer forordningen at det må vurderes om det er behov for endringer i praksis om bruk av samtykke som behandlingsgrunnlag. I dag innhentes helseopplysninger fra helsepersonell gjennom bruk av samtykkeerklæring, for søknader om tilskudd for bosetting av personer med alvorlige funksjonshemninger eller atferdsvansker, se punkt 4.3.5 nedenfor. Samtykke er en frivillig, spesifikk,

informert og utvetydig aksept fra den registrerte om at vedkommende aksepterer behandling av egne personopplysninger, jf. forordningen artikkel 4 nr. 11.

Adgangen til å benytte samtykke som behandlingsgrunnlag etter forordningen beror på en nærmere vurdering. Vurderingen tar utgangspunkt i kravene til samtykke, herunder kravet til frivillighet. Det skal blant annet tas hensyn til skjevhet mellom den behandlingsansvarlige og den registrerte og eventuelle negative konsekvenser ved ikke å samtykke.

Offentlige myndigheters behandling av personopplysninger er i forordningens fortale punkt 43 trukket frem som eksempel på et tilfelle der det kan foreligge en klar skjevhet mellom den behandlingsansvarlige og den registrerte. Denne skjevheten kan gjøre det usannsynlig at samtykket er avgitt frivillig med hensyn til alle omstendigheter som kjennetegner situasjonen.

Et samtykke anses etter fortalen punkt 42 ikke for å være frivillig dersom det ikke foreligger reell valgfrihet eller der nektelse av samtykke er til skade for vedkommende. Videre fremgår det av punkt 43 at et samtykke ikke antas å være gitt frivillig der en avtale ikke kan oppfylles uten at samtykke gis. Dette må vurderes for hvert enkelt tilfelle der det kan være aktuelt å benytte samtykke som behandlingsgrunnlag ved utøvelse av offentlig myndighet.

Justis- og beredskapsdepartementet har ansvar for å implementere forordningen i norsk rett. Ansvar for å gjøre nødvendige endringer i sektorlovgivningen hviler på det enkelte fagdepartement.

4.1.4 Flexibilitet og forenkling

Introduksjonsloven § 25 ble sist endret i 2015, se Prop. 70 L (2014-2015), for å gi hjemmel for behandling av personopplysninger i forbindelse med bosetting av innvandrere og utbetaling av tilskudd. Siden forrige endring har det blitt iverksatt nye tiltak for personene som omfattes av introduksjonsloven.

Departementet ønsker nå å gjøre bestemmelsen mer fleksibel, slik at tiltak kan settes i gang og avvikles uten at loven må endres hver gang. Dette innebærer at de formålene personopplysninger behandles for må angis mer overordnet enn i dagens bestemmelse. Det bør ikke stilles som krav at tiltakene må reguleres mer generelt i introduksjonsloven, fordi dette ikke er hensiktsmessig i utprøvingsfaser av nye tiltak. Formålene må også gjenspeile de nye vilkårene som stilles for permanent oppholdstillatelse og statsborgerskap etter henholdsvis utlendingsloven og statsborgerloven.

Det må legges til rette for at aktører kan endre navn og oppgaver omfordes uten at dette krever endring av loven. Vox har endret navn til Kompetanse Norge og i fremtiden kan det også skje at oppgaver flyttes til andre aktører, enten eksisterende eller nyetablerte.

På denne bakgrunn er det også viktig at det tilrettelegges for tilgang til opplysninger for de aktørene som har behov for det. Svært få aktører gis i dag tilgang til opplysningene gjennom bestemmelsen om utlevering i § 25 fjerde ledd, selv om den er formulert generelt, se punkt 4.2 nedenfor. I praksis er det bare IMDi og kommunene som får direkte tilgang til NIR. Fylkesmannen er gitt uttrykkelig lesetilgang gjennom NIR-forskriften § 10 og utlendingsmyndighetene får overført nødvendige opplysninger, jf. NIR-forskriften § 11. Som gjennomgangen ovenfor har vist, er det flere aktører som har oppgaver innenfor formålene, og disse bør kunne få tilgang til personopplysningene der det er hensiktsmessig.

I tillegg er introduksjonsloven § 25 vanskelig tilgjengelig slik den er utformet i dag. Det har blant annet vært uklart hvilket ledd som gir hjemmel for utlevering av opplysningene og til hvilke aktører, og hvorvidt organisasjoner og private likestilles med offentlige organer ved både innhenting og utlevering av opplysninger.

4.2 Gjeldende rett

4.2.1 Grunnloven

Grunnloven § 102 verner den enkeltes rett til respekt for privatliv, familieliv, hjem og kommunikasjon. Dette omfatter den enkeltes personvern og beskyttelse av egne personopplysninger. Bestemmelsen er basert på Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK) artikkel 8, som omtales nedenfor.

4.2.2 Internasjonalt regelverk

EMK artikkel 8 gir rett til respekt for privatliv og familieliv. Retten til privatliv omfatter beskyttelse av den enkeltes personopplysninger. Selve vernet fremgår av artikkel 8 første ledd, mens annet ledd gir regler om hvilke vilkår som må være oppfylt for at inngrep i retten til privatliv er berettiget. Aktørenes behandling av personopplysninger er et inngrep i retten til privatliv som må oppfylle vilkårene i annet ledd dersom de skal gjennomføres. I henhold til annet ledd må behandlingen være i samsvar med loven og nødvendig i et demokratisk samfunn (forholdsmessig) for å ivareta ulike legitime formål, blant annet offentlig trygghet, forebygge uorden eller kriminalitet og beskyttelse av andres rettigheter og friheter.

Tilsvarende rettighet følger også av FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter (SP) artikkel 17. Både EMK og SP gjelder som norsk lov, jf. lov 21. mai 1999 nr. 30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven) § 2.

Europaparlaments- og rådsdirektiv 95/46/EF av 24. oktober 1995 om beskyttelse av fysiske personer i forbindelse med behandling av personopplysninger og om fri utveksling av slike opplysninger (personverndirektivet) har som siktemål å etablere felles reguleringsprinsipper og et ensartet vern for behandling av personopplysninger i hele EU-området. Personverndirektivet er gjennomført i norsk rett ved personopplysningsloven. I mai 2018 erstattes direktivet av den nye personvernforordningen, se punkt 4.1.3 ovenfor.

Europarådets konvensjon 28. januar 1981 nr. 108 om personvern i forbindelse med elektronisk databehandling av personopplysninger ble ratifisert av Norge 20. februar 1984. Formålet med konvensjonen er å sikre respekten for frihet og andre grunnleggende rettigheter i forbindelse med lagring og håndtering av personopplysninger. Europarådskonvensjonen er senere fulgt opp av ulike rekommandasjoner (anbefalinger) som tar for seg mer avgrensede områder og gir mer detaljerte regler enn konvensjonen.

EUs charter om grunnleggende rettigheter fra 2000 artikkel 7 gir rett til respekt for privatliv, familieliv, hjem og kommunikasjon. Charteret er ikke innlemmet i EØS-avtalen, men får betydning for norsk rett gjennom praksis fra EU-domstolen og dens kobling til EMK. Artikkel 8 i charteret gir en selvstendig rett til beskyttelse av personlig informasjon. Den registrerte har også rett til innsyn i opplysninger som er innsamlet om vedkommende selv.

4.2.3 Personopplysningsloven og personopplysningsforskriften

Lov 14. april 2000 nr. 31 om behandling av personopplysninger (personopplysningsloven) regulerer behandling av personopplysninger som helt eller delvis skjer med elektroniske hjelpemidler, og annen behandling av personopplysninger når disse inngår eller skal inngå i et personregister. Loven får anvendelse også på behandling av personopplysninger som skjer i medhold av særlovgivningen.

Personopplysningsloven § 2 definerer en rekke sentrale begreper. «*Personopplysninger*» defineres som opplysninger og vurderinger som kan knyttes til en enkeltperson. Med «*behandling av personopplysninger*» menes enhver bruk av personopplysninger, som for eksempel innsamling, registrering, sammenstilling, lagring og utlevering, eller en kombinasjon av slike bruksmåter. «*Behandlingsansvarlig*» defineres som den som bestemmer formålet med behandling av personopplysninger og hvilke hjelpemidler som skal brukes. «*Databehandler*» er den som behandler personopplysninger på vegne av den behandlingsansvarlige og «*registrert*» er den som en personopplysning kan knyttes til. «*Samtykke*» forstås som en frivillig, uttrykkelig og informert erklæring fra den registrerte om at han eller hun godtar behandling av opplysninger om seg selv.

I personopplysningsloven § 2 skilles det mellom personopplysninger og sensitive personopplysninger. Sensitive opplysninger defineres i § 2 nr. 8 som opplysninger om rasemessig eller etnisk bakgrunn, eller politisk, filosofisk eller religiøs oppfatning; at en person har vært mistenkt, siktet, tiltalt eller dømt for en straffbar handling; helseforhold; seksuelle forhold og medlemskap i fagforeninger. Det stilles strengere krav til behandling av sensitive personopplysninger enn til behandling av ikke-sensitive personopplysninger, jf. personopplysningsloven §§ 8 og 9.

Grunnkravene til behandling av personopplysninger fremgår av personopplysningsloven § 11. Det følger av bestemmelsens første ledd bokstav a at den

behandlingsansvarlige skal sørge for at personopplysninger bare behandles når det er tillatt etter §§ 8 og 9. Etter § 8 i personopplysningsloven kan personopplysninger bare behandles dersom den registrerte har samtykket, eller det er fastsatt i lov at det er adgang til slik behandling, eller behandlingen er nødvendig for:

- å oppfylle en avtale med den registrerte,
- at den behandlingsansvarlige skal kunne oppfylle en rettslig forpliktelse,
- å vareta den registrertes vitale interesser,
- å utføre en oppgave av allmenn interesse,
- å utøve offentlig myndighet, eller
- at den behandlingsansvarlige eller tredjepersoner opplysningene utleveres til kan vareta en berettiget interesse og hensynet til den registrertes personvern ikke overstiger denne interessen.

Grunnkrav til behandling av personopplysninger er regulert i personopplysningsloven § 11. Det følger av § 11 første ledd bokstav b at den behandlingsansvarlige skal sørge for at personopplysningene bare benyttes til uttrykkelig angitte formål som er saklig begrunnet i den behandlingsansvarliges virksomhet. Opplysningene kan heller ikke uten samtykke fra den registrerte brukes til andre formål som er uforenlig med det opprinnelige formålet med innsamlingen, jf. § 11 første ledd bokstav c.

Den registrerte har en rekke rettigheter overfor behandlingsansvarlig ved behandling av personopplysninger. Disse rettighetene fremgår av personopplysningsloven kapittel III og IV. Etter personopplysningsloven § 18 har den registrerte rett til innsyn i hva slags behandling av personopplysninger behandlingsansvarlig foretar, herunder formålet med behandlingen, hvor opplysningene er hentet fra, hvem opplysningene utleveres til, hvilke opplysninger som behandles og sikkerhetstiltakene ved behandlingen.

Behandlingsansvarlig har plikt til å informere den registrerte om behandlingen etter personopplysningsloven §§ 19 og 20. Den registrerte kan kreve at denne informasjonen gis skriftlig.

Videre kan den registrerte fremme begjæring om retting hvis det behandles personopplysninger som er uriktige, ufullstendige eller som det ikke er lovlig adgang til å behandle, jf. personopplysningsloven § 27.

Forskrift 15. desember 2000 nr. 1265 om behandling av personopplysninger (personopplysningsforskriften) gir utfyllende regler til personopplysningsloven, blant annet om informasjonssikkerhet og melde- og konsesjonsplikt. Krav til informasjonssikkerhet reguleres i kapittel 2, der det i § 2-1 fremgår at informasjonssikkerhetstiltak som treffes skal stå i forhold til sannsynligheten for og konsekvensen av sikkerhetsbrudd. Dette innebærer at det stilles strengere krav til informasjonssikkerheten for sensitive personopplysninger enn ikke-sensitive personopplysninger.

4.2.4 Taushetsplikt

Forvaltningsloven

Taushetsplikt i offentlig forvaltning reguleres i forvaltningsloven §§ 13 flg. Alle som utfører arbeid eller tjeneste for et forvaltningsorgan skal hindre at andre får kjennskap til informasjon vedkommende får vite om «*noens personlige forhold*», jf. § 13.

Presiseringer og unntak følger av §§ 13a flg.

De fleste opplysningene som behandles etter introduksjonsloven angår «*noens personlige forhold*» og er dermed taushetsbelagte.

Forvaltningsloven § 13f annet ledd fastsetter at bestemmelser i andre lover om rett eller plikt til å gi opplysninger ikke begrenser lovbestemt taushetsplikt, bortsett fra hvis bestemmelsen fastsetter eller klart forutsetter at taushetsplikten ikke gjelder.

Helsepersonell

Hovedregelen om helsepersonells taushetsplikt fremgår av lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell m.v. (helsepersonelloven) § 21. Helsepersonell som i egenskap av å være helsepersonell får adgang eller kjennskap til opplysninger om folks «*legems- eller sykdomsforhold eller andre personlige forhold*» skal hindre at andre får kjennskap til dette.

Lov 24. juni 2011 nr. 30 om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. (helse- og omsorgstjenesteloven) § 12-1 fastsetter at personer som utfører tjeneste eller arbeid etter loven har taushetsplikt i medhold av forvaltningsloven §§ 13 flg.

Dersom det følger av lov eller regler fastsatt i medhold av lov at opplysninger kan eller skal gis videre, fremgår det av helsepersonelloven § 23 nr. 6 at det må være uttrykkelig fastsatt eller klart forutsatt at taushetsplikten ikke skal gjelde. Ellers kan opplysningene ikke gis videre selv om lovhjemmel foreligger.

4.2.5 Utvalgte personvernprinsipper

Ut fra det internasjonale personvernregelverket kan det utledes noen grunnleggende prinsipper for personvern. Disse er generelle rettslige normer som fungerer som retningslinjer for datatilsynsmyndigheter, domstoler og andre som foretar skjønnsmessige avveininger, og ved utforming av lov og forskrift. Noen av prinsippene gjennomgås kort i det følgende.

Formålsbestemthet

Innsamling av personopplysninger skal bare skje for å oppnå bestemte, legitime formål. Opplysningene skal brukes i samsvar med disse formålene. Formålene må angis presist og ha saklig sammenheng med den behandlingsansvarliges virksomhet.

Dette prinsippet kommer til uttrykk i personverndirektivet artikkel 6 nr. 1 bokstav b og personopplysningsloven § 11 første ledd bokstavene b og c.

Minimalitet og proporsjonalitet

Prinsippet om minimalitet innebærer at bare personopplysninger som er nødvendige for å realisere formålet skal innsamles og behandles, se personverndirektivet artikkel 6 nr. 1 bokstav c og personopplysningsloven § 11 første ledd bokstav d. Opplysningene må være nødvendige, det er ikke tilstrekkelig at opplysningene kan være nyttige. Minimalitetsprinsippet innebærer også at opplysninger skal slettes når de ikke lenger er nødvendige for formålet, se personverndirektivet artikkel 6 nr. 1 bokstav e og personopplysningsloven § 11 første ledd bokstav e. Dersom identitet ikke er nødvendig for å oppnå formålet skal identifiserende opplysninger utelukkes.

Proporsjonalitetsprinsippet krever at behandlingen av personopplysninger er forholdsmessig opp mot formålet som skal oppnås. Behandlingen skal ikke føre til en urimelig belastning for den registrertes integritet eller selvråderett. Alternativet som griper minst inn i den enkeltes personvern skal velges dersom man kan velge mellom flere måter å behandle personopplysninger på.

Informasjon og innsyn

Den registrerte har rett til å bli informert om innsamling og bruk av personopplysningene, og rett til å få innsyn i hva som er registrert. Dersom opplysningene er feilaktige eller misvisende skal det gis mulighet til å få slettet eller korrigert dem.

4.2.6 Introduksjonsloven

Introduksjonsloven § 25 første ledd første punktum gir hjemmel for opprettelse av nasjonale personregistre. I disse personregistrene kan det behandles opplysninger som er nødvendige for «*gjennomføring, oppfølging og evaluering*» av introduksjonsprogram, opplæring i norsk og samfunnskunnskap, norskopplæring for asylsøkere, bosetting av innvandrere og tilhørende tilskudd.

I første ledd andre punktum listes opp hvilke aktører opplysningene kan innhentes fra. Dette er Utlendingsdirektoratet, Utlendingsnemnda, Det sentrale folkeregisteret, Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, barne-, ungdoms- og familieetaten, Vox (nå Kompetanse Norge), kommunene, omsorgssentrene og mottak. Det følger videre av første ledd at disse aktørene kan pålegges å utlevere de opplysninger departementet bestemmer og at opplysningene skal gis uten hinder av lovbestemt taushetsplikt. Unntaket fra taushetsplikten gjelder ikke for helsepersonell, jf. drøftelsen i Prop. 70 L (2014-2015) punkt 4.2.

For behandling av enkeltsaker gir annet ledd kommunen hjemmel til å innhente ytterligere opplysninger enn det som inngår i registre etter første ledd. Slike ytterligere opplysninger kan innhentes fra «*andre offentlige organer*», som også omfatter organisasjoner og private som utfører oppgaver for stat, fylkeskommune og kommune, jf. § 25 tredje ledd. Utlevering av ytterligere opplysninger skal skje etter taushetspliktreglene for avgiverorganet.

Fjerde ledd er den generelle hjemmelen for utlevering av opplysningene som behandles etter første ledd. Offentlige organer som har behov for opplysningene i forbindelse med gjennomføring, oppfølging og evaluering av «*ordningene*» kan få opplysningene utlevert. I merknadene til § 25 fjerde ledd i Prop. 70 L (2014-2015) kapittel 9 fremgår det at tilgang til opplysningene kan gis til aktører som har behov grunnet «*gjennomføring, oppfølging eller evaluering av introduksjonsprogram, opplæring i norsk og samfunnskunnskap, norskopplæring for asylsøkere, bosetting av innvandrere og tilhørende tilskudd*». Det er altså dette som henvises til gjennom bruken av begrepet «*ordningene*». Hvis det er tilstrekkelig skal opplysningene utleveres i statistisk form eller ved at individualiserende kjennetegn på annen måte utelates.

Femte ledd gir departementet adgang til å gi nærmere regler om behandling av opplysningene i forskrift. Dette inkluderer hvilke organer som kan behandle opplysningene, hvilke opplysninger som kan utleveres og til hvilke organer.

4.3 Departementets forslag

4.3.1 Ny nummerering

I tråd med øvrige forslag til endringer, se kapittel 2 ovenfor, foreslår departementet at introduksjonsloven § 25 blir ny § 28.

4.3.2 Første og annet ledd – behandling av personopplysninger

Departementet foreslår at behandling av personopplysninger reguleres mer overordnet enn i dagens bestemmelse. Ikke alle opplysninger inngår i et register og det er en fordel med et klart hjemmelsgrunnlag for all behandling av personopplysninger. I noen tilfeller, særlig ved bosetting, er det behov for å behandle sensitive personopplysninger om blant annet etnisk bakgrunn, religiøs oppfatning, seksuelle forhold og helseforhold. Det foreslås at behandlingsgrunnlaget uttrykkelig omfatter sensitive personopplysninger, for å tydeliggjøre at hjemmelen omfatter dette.

Det foreslås at første del av § 28 første ledd endres til «*Offentlige organer kan behandle personopplysninger, herunder sensitive personopplysninger...*».

Departementet foreslår å videreføre «*nødvendig*» som en begrensning på hvilke personopplysninger som kan behandles i medhold av introduksjonsloven § 28. Denne viktige begrensningen innebærer at det ikke skal innhentes eller på annen måte behandles flere opplysninger enn det som trengs for formålene. Opplysningene skal være relevante og ha saklig sammenheng med formålet som søkes oppnådd ved behandlingen.

Ved vurderingen av hvilke opplysninger som skal behandles er det ikke tilstrekkelig at opplysningen kan være nyttig for aktørene i sine arbeid. Hver enkelt opplysning skal spille en selvstendig rolle i arbeidet.

Sensitive personopplysninger skal ikke behandles for alle personer og behovet må derfor bero på en konkret vurdering i hvert enkelt tilfelle. Det samme gjelder med

hensyn til hvilke sensitive personopplysninger som skal behandles. Hensynet til personvernet tilsier at det innhentes så få sensitive personopplysninger som mulig. Hensynet til den enkeltes frihet og sikkerhet tilsier imidlertid at det må innhentes tilstrekkelige opplysninger for å sikre et bo- og kvalifiseringstilbud som er verdig og at ingen utsettes for fare. Dette er sentrale momenter i vurderingen.

Det kan være aktuelt å behandle opplysninger om personers begrensninger i evnen til å delta i kvalifiserende tiltak eller arbeid. Dette vil som regel være opplysninger om helseforhold, som er sensitive personopplysninger etter personopplysningsloven § 2 nr. 8. Det må imidlertid vurderes om det er strengt nødvendig at årsaken til at personen ikke kan delta eller bare kan delta i begrenset grad registreres og inngår i IMDis database. Etter registrering følger opplysningene personen videre i integreringsløpet. Det er en risiko for at begrensningen fremstår som en større hindring enn den egentlig er. Dette må vurderes strengt, med bakgrunn i den sensitive naturen av slike opplysninger og den enkeltes personvern. En viktig rettesnor er ønsket om at flest mulig skal delta så mye de kan.

Alle opplysninger vil ikke være nødvendige for oppfyllelsen av alle formål. Alle opplysninger er heller ikke nødvendig for alle personer innenfor samme formål. Et eksempel er sensitive opplysninger om etnisk bakgrunn. Dette anses bare nødvendig for bosettingsformål, men også innenfor bosettingsformålet er det bare nødvendig å behandle slik informasjon dersom særlige grunner tilsier det.

Det er ikke hensiktsmessig å angi konkret i lovteksten hvilke opplysninger som anses nødvendige for formålene. Departementet foreslår at det inntas utfyllende bestemmelser i forskrift. Se punkt 5.2.4 nedenfor for en nærmere gjennomgang av hvilke opplysninger som anses nødvendige for de enkelte tiltakene, og hvilke sensitive personopplysninger som kan behandles.

Departementet foreslår videre at formålene for behandlingen av personopplysninger i § 28 endres til

- a) kvalifisering av innvandrere*
- b) bosetting*
- c) tilskudd til kvalifisering og bosetting*
- d) behandling av søknader etter utlendingsloven og statsborgerloven*

Departementet vurderer denne formålsangivelsen som dekkende for den behandling av personopplysninger som skjer i medhold av introduksjonsloven per i dag og behandling som kan være aktuell i fremtiden.

Kvalifisering er en fellesbetegnelse som omfatter det å tilegne seg nødvendig kunnskap og ferdigheter for å kunne delta i samfunnslivet. På introduksjonslovens område henvises det tradisjonelt til begrepet «*grunnleggende kvalifisering*». Grunnleggende kvalifisering innebærer at den enkelte tilegner seg informasjon, kunnskap og

ferdigheter slik at vedkommende er i stand til å delta i arbeid, ordinær utdanning og samfunnsliv, jf. Meld. St. 16 (2015-2016) Ordforklaringer.

Slik begrepet «*grunnleggende kvalifisering*» forstås i dag, omfatter det for eksempel ikke høyere utdanning. Høyere utdanning kan dermed ikke være en del av introduksjonsprogrammet. Utviklingen går i retning av at flere og flere tiltak skal kunne inngå i introduksjonsprogrammet og det er derfor viktig å benytte et begrep som kan tilpasses dette. Ved å benytte det videre begrepet «*kvalifisering*» økes fleksibiliteten, og en utvidelse av hvilke kvalifiserende tiltak som kan inngå i introduksjonprogrammet vil ikke medføre behov for endringer i personopplysningsbestemmelsen.

Departementet foreslår å benytte begrepet «*innvandrere*» i formålsangivelsen. Introduksjonsloven § 28 vil dermed gjelde en videre krets av personer enn introduksjonsloven for øvrig. På denne måten kan personopplysninger om privatistene som avlegger prøver i norsk og samfunnskunnskap også behandles, se punkt 4.1.2 ovenfor.

Departementet foreslår å legge til «*behandling av søknader etter utlendingsloven og statsborgerloven*» som formål. Dette foreslås for å gjenspeile de nye kravene for permanent opphold og statsborgerskap i henholdsvis utlendingsloven og statsborgerloven, og for å sikre tilgang til opplysningene ved eventuelle nye krav etter disse lovene i fremtiden.

Departementet har vurdert om forskning burde inntas som et eget formål for behandling av personopplysninger, fordi personopplysningene som behandles etter introduksjonsloven § 28 i stor grad benyttes til forskning og statistiske formål. Det fremgår av punkt 50 i fortalen til den nye personvernforordningen at viderebehandling av personopplysninger til forskning eller statistiske formål bør anses som forenlig med formålene opplysningene opprinnelig ble innsamlet for. Når opplysningene benyttes til forskningsformål er det som regel tilstrekkelig med utlevering uten individualiserende kjennetegn. Det er liten risiko for at dette vil påvirke den enkelte. På dette grunnlag er departementets vurdering at forskning ikke inntas som eget formål i forslaget til introduksjonsloven § 28 første ledd.

Departementet foreslår å videreføre adgangen til å behandle personopplysninger også for ordninger og tiltak som ikke reguleres direkte i introduksjonsloven, herunder bosetting, tilskudd, kompetansekartlegging, karriereveiledning og integreringsmottak. Alle tiltak som det skal behandles personopplysninger for må likevel dekkes av formålene i forslag til § 28 første ledd.

Departementet foreslår også å opprettholde en klar hjemmel for opprettelse av personregistre. Det foreslås å innta «*Det kan opprettes nasjonale personregistre for formålene som nevnt i første ledd.*» i nytt annet ledd i § 28. Dette medfører ingen realitetsendring.

Se kapittel 8 nedenfor for forslag til § 28 første og annet ledd.

4.3.3 Tredje ledd – innhenting av personopplysninger

Departementet foreslår at innhenting av personopplysninger reguleres i § 28 tredje ledd. Selv om innhenting omfattes av «*behandling*» slik begrepet benyttes i § 28 første ledd, er det en fordel at innhenting og utlevering av opplysningene reguleres særskilt.

Departementet foreslår at § 28 tredje ledd skal lyde: «*Personopplysninger for formålene som nevnt i første ledd kan innhentes fra offentlige organer. Avgiverne kan pålegges å utlevere de personopplysninger som departementet bestemmer*»

Forslaget innebærer at dagens opplisting av hvilke aktører det kan innhentes opplysninger fra fjernes fra lovteksten. Sårbarheten for endringer gjør etter departementets vurdering at opplisting ikke er forenlig med en fleksibel lovbestemmelse.

Det er likevel ikke intensjonen at en ubegrenset krets av aktører skal avgi personopplysninger. Aktørene som listes opp i den någjeldende § 25 vil fortsatt være hovedkildene til opplysninger. Departementet foreslår derfor at opplistingen av aktører flyttes til forskrift. Dette ivaretar fleksibiliteten i lovbestemmelsen, samtidig som unntaket fra taushetsplikten ikke blir for vidt, jf. forslaget til § 28 femte ledd, se punkt 4.3.5 nedenfor. I tillegg til de allerede opplistede aktørene foreslår departementet at offentlige karrieresentre og Arbeids- og velferdsetaten legges til, da disse har viktige roller i arbeidet for formålene i forslaget til § 28 første ledd.

Innhenting av personopplysninger skjer både gjennom systemoverføringer og manuell registrering. På lang sikt er det et mål at mest mulig på lang sikt skal foregå gjennom systemoverføringer. Ordlyden i forslaget til § 28 tredje ledd gir ingen føringer på hvordan innhenting skal eller kan skje. Hensikten er at dette skal kunne styres av de som forvalter registrene.

Departementet foreslår også å videreføre adgangen til å pålegge utlevering av opplysninger. Dette er hensiktsmessig for å sikre tilstrekkelig grunnlag for aktørenes arbeid og gjelder aktørene som er opplistet i forslaget til forskrift § 6.

Se kapittel 8 nedenfor for forslag til § 28 tredje ledd og kapittel 9 for forslag til forskrift § 6.

4.3.4 Fjerde ledd – utlevering av personopplysninger

Departementet foreslår å videreføre dagens ordlyd for utlevering av personopplysninger, jf. någjeldende § 25 fjerde ledd. Etter departementets vurdering er ordlyden dekkende for at alle offentlige organer som har oppgaver innen formålene kan få tilgang til opplysningene. Dette gjelder også de aktørene som hittil ikke har fått tilgang til NIR, for eksempel Arbeids- og velferdsetaten.

Tilgang kan bare gis til aktører som har oppgaver som krever opplysningene og opplysningene må altså være nødvendige, jf. forslaget til § 28 første ledd. Hvilken type

tilgang som gis skal vurderes på bakgrunn av hvilke oppgaver aktørene har. Det skal være mulig å tilpasse tilgang til endrede forhold.

Departementet foreslår likevel en presisering av *hvordan* opplysninger kan utleveres gjennom tillegget: «*Utlevering kan skje gjennom direkte søketilgang i nasjonale personregistre*». Dette er ikke en realitetsendring, men legges til for å tydeliggjøre at aktører som regelmessig benytter opplysningene kan ha egen brukerinlogging til registeret, der de får tilgang til opplysningene som er nødvendige for hver enkelt bruker. Dette gjenspeiler hvordan systemene er lagt opp i dag.

I systemutviklingen skal det legges til rette for kommunikasjon mellom de ulike registrene. Dette er hensiktsmessig for å unngå dobbeltregistrering av opplysninger, for eksempel standardopplysninger om navn, kontaktinformasjon og lignende. Kompetanseopplysningene brukes for eksempel til flere formål og det er da en fordel om kompetanseregisteret kan kommunisere med både NIR og bosettingsmodulen. Slik kommunikasjon innebærer utlevering av opplysninger mellom registrene og dekkes dermed av forslaget til § 28 fjerde ledd.

Der det er tilstrekkelig for formålet skal opplysningene fortsatt bare utleveres i statistisk form eller ved at individualiserende kjennetegn utelates.

Se kapittel 8 nedenfor for forslag til § 28 fjerde ledd.

4.3.5 Femte ledd – taushetsplikt

Departementet foreslår å videreføre dagens unntak fra taushetsplikten. Etter departementets oppfatning er unntaket tilstrekkelig klart, jf. forvaltningsloven § 13f annet ledd.

Departementet foreslår imidlertid at unntaket flyttes ned til et eget femte ledd. På denne måten tydeliggjøres at unntaket fra taushetsplikten gjelder både ved innhenting og utlevering av personopplysninger.

Som følge av kravene til samtykke i den nye personvernforordningen, se punkt 4.1.3 ovenfor, har departementet vurdert om unntaket fra taushetsplikten også bør omfatte helsepersonell. Etter samtykke fra personen selv innhentes det i dag opplysninger om personer med alvorlige funksjonshemninger eller atferdsvansker fra helsepersonell. Opplysningene benyttes til behandling av søknader om tilskudd til kommunene. Tilskuddet skal dekke ekstraordinære kommunale utgifter som følger av bosettingen av disse personene og som ikke dekkes av andre offentlige instanser eller tilskudd.

Det er praktiske utfordringer ved innhenting av samtykke fra personer som omfattes av introduksjonsloven, blant annet fordi de har lite kjennskap til det norske språket og samfunnet. Dette er forhold som medfører risiko for at et samtykke ikke er tilstrekkelig informert, slik det kreves etter den någjeldende personopplysningsloven § 2 nr. 7 og den nye forordningen artikkel 4 nr. 11. Det kan i tillegg reises spørsmål ved om

nektelse av å gi samtykke kan ha negative konsekvenser for den enkelte, slik at samtykket dermed ikke kan anses frivillig avgitt.

Opplysninger om helseforhold har imidlertid et særlig vern, jf. personvernforordningen artikkel 9 nr. 1. Tilskuddsordningen er ment å bidra til raskere bosetting av personer med alvorlige funksjonshemninger og atferdsvansker, men kommuner kan ikke søke om tilskudd før etter bosetting. Opplysningene skal derfor ikke ha betydning for selve bosettingen av den enkelte. Selv om tilskuddet skal dekke ekstraavgifter for kommunene reduseres ikke kommunenes plikt til å tilrettelegge bosettingen av at de ikke mottar tilskudd. Det skal altså ikke være til skade for den enkelte å nekte samtykke til innhenting av opplysninger fra helsepersonell.

Praktiske vanskeligheter er i seg selv ikke tilstrekkelig for å gi et generelt unntak fra helsepersonells taushetsplikt. De registrerte skal gjøres kjent med behandlingen av personopplysninger, og det må da sørges for at det gis tilstrekkelig informasjon og at denne informasjonen blir forstått. På denne bakgrunn vurderer departementet at det er hensiktsmessig å videreføre dagens praksis med bruk av samtykkeerklæring for innhenting av opplysninger fra helsepersonell.

Se kapittel 8 nedenfor for forslag til § 28 femte ledd.

4.3.6 Sjetten ledd – offentlige organer

Departementet foreslår å videreføre presiseringen om at organisasjoner og private som utfører oppgaver for stat, fylkeskommune eller kommune regnes som offentlige organer etter introduksjonsloven § 28.

Det foreslås imidlertid å flytte presiseringen til nytt sjette ledd, for å tydeliggjøre at presiseringen gjelder ved all behandling av personopplysninger etter § 28.

Se kapittel 8 nedenfor for forslag til § 28 sjette ledd.

4.3.7 Sjuende ledd – forskriftshjemmel

Departementet foreslår å videreføre adgangen til å fastsette utfyllende regler om behandling av personopplysninger etter introduksjonsloven i § 28 sjuende ledd. Det kan blant annet gis utfyllende regler om hvilke opplysninger som behandles, hvilke aktører opplysningene kan innhentes fra og utleveres til, lagringstid og overføring til andre registre.

5 Forskrift om behandling av personopplysninger etter introduksjonsloven

5.1 Bakgrunn og gjeldende rett

Den gjeldende NIR-forskriften oppretter Nasjonalt introduksjonsregister og regulerer hvilke opplysninger som kan registreres der, i tillegg til ansvarsfordeling, lagring og overføring av opplysningene. Ved forrige endring av § 25 var det en forutsetning at det skulle opprettes et eget bosettings- og tilskuddsregister, med egne

forskriftsbestemmelser. Selve bosettingsmodulen i IMDB er under utvikling, men detaljerte forskriftsbestemmelser foreslås først i dette høringsnotatet.

Både i introduksjonsloven og NIR-forskriften er bestemmelsene detaljert utformet. Spesielt i NIR-forskriften har det vært ønskelig å regulere helt konkret hvilke opplysninger det er adgang til å registrere om den enkelte deltaker. Bakgrunnen for dette ønsket om et klart regelverk er at de nyankomne innvanderne som deltar i ordningene er en sårbar gruppe med begrensede språkkunnskaper og muligheter til å tolke regelverk. Ved å forskriftsfeste i detalj hvilke opplysninger som kan registreres, skal det også være enkelt å finne ut av hvilke opplysninger som er registrert.

Detaljeringsgraden i NIR-forskriften har imidlertid blitt oppfattet som en begrensning på systemutvikling og hensiktsmessig arbeid med ordningene som reguleres av introduksjonsloven. Selv små endringer i hvilke opplysninger som registreres har medført behov for forskriftsendring. Samtidig har de manglende forskriftsbestemmelsene om bosetting og tilskudd ført til usikkerhet om hvilken behandling som er tillatt. Utfyllende regulering i forskrift er dermed fortsatt nødvendig.

5.2 Departementets forslag

Når introduksjonsloven § 28 nå utvides for å legge til rette for behandling av personopplysninger til flere formål, er det også behov for å se på forskriften. I tillegg til utvidelse av formålene er det aktuelt med flere typer registre der opplysningene kan inngå. Etter departementets vurdering er det ikke hensiktsmessig å fastsette egne detaljerte forskrifter for hvert enkelt register og formål. Dette løser ikke problemene detaljeringen i NIR-forskriften har medført for aktørene.

5.2.1 Ny forskrift

Departementet foreslår at NIR-forskriften oppheves og at det fastsettes en ny forskrift som mer overordnet regulerer behandling av personopplysninger etter introduksjonsloven § 28. Forslaget til endringer innebærer at virkeområdet utvides og at tittelen må endres. Disse forslagene har et omfang som gjør det mest hensiktsmessig å fastsette en ny forskrift.

Departementet foreslår at forskriften gir utfyllende regler om blant annet hvilke opplysninger som kan inngå for de ulike formålene, samtidig som det gis en viss fleksibilitet for aktørene.

I det følgende redegjøres det for noen sentrale sider ved ny forskrift. Hver enkelt bestemmelse kommenteres ikke. Se kapittel 9 nedenfor for forslag til ny forskrift om behandling av personopplysninger etter introduksjonsloven.

5.2.2 Anvendelse av personopplysningloven

Både någjeldende personopplysningslov og den nye personvernforordningen gir de registrerte rettigheter til blant annet informasjon, innsyn, retting og sletting av opplysninger. Registrerte etter introduksjonsloven og tilhørende forskrift har de samme rettighetene som andre registrerte etter personvernlovgivningen.

Selv om det kan være nyttig med egen regulering av disse rettighetene er det etter departementets vurdering mer hensiktsmessig å henvise til personopplysningsloven. Dette sikrer at rettighetene til enhver tid er oppdaterte og korrekte.

Behandling av personopplysninger reguleres generelt av personopplysningsloven med tilhørende forskrifter. Dette innebærer at det i prinsippet er unødvendig med en uttrykkelig henvisning til personopplysningsloven. Likevel kan det være nyttig med en påminnelse om at loven kommer til anvendelse. Departementet foreslår derfor at det henvises uttrykkelig til personopplysningsloven, for å sikre at de registrertes rettigheter ivaretas.

Se kapittel 9 for forslag til forskrift § 1.

5.2.3 Registre og ansvarsfordeling

Mange aktører er involvert i behandling av personopplysninger etter introduksjonsloven. Det er lagt opp til at flere typer brukere skal ha tilgang til registrene og kunne registrere opplysninger inn, herunder IMDi, individuelle kommunebrukere, Kompetanse Norge, karriereveiledere med flere. Dette skaper utfordringer i henhold til den tradisjonelle fordelingen av ansvar mellom en behandlingsansvarlig og en databehandler.

En behandlingsansvarlig er etter personopplysningsloven § 2 nr. 4 den som bestemmer formålet med behandlingen og hvilke hjelpemidler som skal brukes. Den behandlingsansvarlige har ansvar for at all behandling av personopplysninger er i samsvar med personvernlovgivningen. Definisjonen er i stor grad lik den som følger av den nye personvernforordningen artikkel 4 nr. 7.

En databehandler behandler opplysninger på vegne av en behandlingsansvarlig, jf. personopplysningsloven § 2 nr. 5. Tradisjonelt er dette for eksempel IT-support, virksomheter som analyserer prøveresultater og lignende. En databehandler skal i utgangspunktet ikke ha egne interesser i behandlingen av personopplysningene og «låner» behandlingsgrunnlag fra behandlingsansvarlig. Definisjonen er i stor grad lik den som følger av den nye personvernforordningen artikkel 4 nr. 8.

Etter den någjeldende NIR-forskriften er IMDi behandlingsansvarlig for all behandling av personopplysninger, jf. NIR-forskriften § 8, mens kommunene er databehandlere, jf. § 9. Kommunene har imidlertid egne interesser i behandlingen av personopplysningene, det gjøres ikke bare på vegne av IMDi. De omfattes i tillegg av behandlingsgrunnlaget i introduksjonsloven § 28.

Departementet foreslår at IMDi og Kompetanse Norge er behandlingsansvarlige for registrene de forvalter. De fleste registrene som opprettes i medhold av introduksjonsloven § 28 forvaltes av IMDi, med unntak av prøveregistre som forvaltes av Kompetanse Norge. Behandlingsansvar for disse registrene innebærer blant annet et overordnet ansvar for informasjonssikkerhet, lagring, utlevering og innsyn. Som

forvaltere av registrene er det mest hensiktsmessig at IMDi og Kompetanse Norge har disse rollene.

På bakgrunn av dette foreslår departementet at følgende bestemmelse om behandlingsansvar inntas i forskriften § 3:

«Kompetanse Norge er behandlingsansvarlig for registre om prøver i norsk og samfunnskunnskap som opprettes i medhold av introduksjonsloven § 28.

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) er behandlingsansvarlig for andre registre om kompetanse, kvalifisering, bosetting og tilskudd som opprettes i medhold av introduksjonsloven § 28.»

Hvem som har behandlingsansvar for behandling som skjer utenom registrene følger av personopplysningsregelverket for øvrig.

5.2.4 Opplysninger

Departementet foreslår at angivelsen av opplysningene gjøres gjennom opplysningskategorier i forskriften. Dette foreslås for å gi en viss fleksibilitet med henhold til hvilke opplysninger som kan behandles, og for å unngå at forskriften må endres ved mindre justeringer i hvilke opplysninger som trengs.

Det følger av dette at opplysningskategoriene er ment uttømmende, mens de enkelte opplysninger som kan inngå i kategoriene ikke avgrenses videre. Opplysninger som behandles for formålene i forslaget til introduksjonsloven § 28 må kunne plasseres i en av kategoriene. I forslaget til ny forskrift § 10 annet ledd gis det en opplisting av sensitive personopplysninger. Denne opplistingen er uttømmende på grunn av disse opplysningenes natur og behovet for klare begrensninger.

Departementet foreslår at det gis en egen forskriftsbestemmelse med generelle opplysninger som i hovedsak er viktige for alle formålene. Kompetanseopplysningene foreslås regulert i en egen bestemmelse, men også disse opplysningene er nødvendige for mange formål. Opplysningstyper som angis for spesifikke formål kommer i tillegg til de generelle.

Departementet foreslår at begrepet «*behandles*» benyttes i omtalen av opplysninger i forskriften. Begrepet omfatter blant annet innsamling, registrering, lagring og utlevering som angitt i personopplysningsloven § 2 nr. 2. Begrepsbruken medfører at all behandling av personopplysninger for formålene i introduksjonsloven § 28 begrenses av forskriftsbestemmelsene. Dette gir forutsigbarhet for aktørene og de registrerte.

I det følgende gis det eksempler på hvilke opplysninger som per i dag anses nødvendige for de forskjellige formålene. Gjennomgangen er ikke ment som en begrensning på hvilke opplysninger som er nødvendige nå eller i fremtiden, men skal illustrere at ikke alle opplysninger anses nødvendige. Sensitive personopplysninger behandles utfyllende i egne avsnitt, men nevnes også kort i omtalen av formålene der det er aktuelt.

Det behandles per i dag personopplysninger til disse formålene: introduksjonsprogram, opplæring i norsk og samfunnskunnskap, opplæring i norsk, norsk kultur og norske verdier for asylsøkere, bosetting av innvandrere og tilhørende tilskudd, deltakelse i integreringsmottak, kompetansekartlegging og karriereveiledning.

Generelle opplysninger

Noen opplysninger er generelle og nødvendige for alle formålene. Dette inkluderer blant annet navn, kjønn, fødselsdato, personnummer/DUF-nummer/D-nummer/passnummer, adresse (bosettingsadresse, privatadresse i påvente av bosetting eller adresse til mottak/omsorgssenter), annen kontaktinformasjon, sivilstatus og eventuelle familiemedlemmer, statsborgerskap og en merknad om personen er enslig mindreårig eller bor i integreringsmottak.

For overføringsflyktninger behandles også UNHCR-nummer, kvoteår og andre kvoteopplysninger, opprinnelsesland, forventet ankomsttidspunkt og en uttalelse fra UNHCR.

Kompetansekartlegging og karriereveiledning

Kompetansekartleggingen skjer gjennom et selvregistreringsskjema. Skjemaet er adaptivt. Dette innebærer at spørsmålene tilpasser seg etter hvilke svar deltakeren gir. Etter et positivt svar på om en person har høyere utdanning stilles det for eksempel mer detaljerte spørsmål om utdanningen. Disse detaljspørsmålene kommer ikke opp for en person som svarer at han eller hun ikke har høyere utdanning.

På denne måten styres hvilke opplysninger som kartlegges av hva personen svarer. Følgende kategorisering anses dekkende for opplysningene som behandles i forbindelse med kompetansekartleggingen: personinformasjon (eksempelvis morsmål og landbakgrunn), utdanning og realkompetanse, språk, digitale ferdigheter, sertifikat, arbeidserfaring, interesser, ønsker og forutsetninger for arbeid og utdanning.

Ingen av spørsmålene i selvregistreringsløsningen angår direkte sensitive personopplysninger. Imidlertid er spørsmålene om språk så detaljerte at svarene kan avsløre deltakerens etniske bakgrunn, som er en sensitiv personopplysning etter personopplysningsloven § 2 nr 8. Vilåårene for å behandle sensitive personopplysninger må derfor være oppfylt ved behandlingen av kompetanseopplysningene.

Kompetanseopplysningene skal benyttes i flere ledd i integreringsarbeidet. De mest sentrale anvendelsesområdene er bosetting, der opplysningene blant annet skal benyttes i arbeidet med å finne riktig kommune for den enkelte, og tilrettelegging av introduksjonsprogram, der opplysningene legger grunnlaget for hvilke tiltak den enkelte bør ha i sitt program.

Karriereveiledere gjennomfører en karriereveiledningssamtale med personer som har registrert sin kompetanse. Det er primært de offentlige karrieresentrene, som eies av

fylkeskommunene, som gjennomfører karriereveiledningssamtalene. Karriereveilederen fyller ut et skjema som skal lagres på personen og følge ham eller henne slik som kompetanseopplysningene. Arbeids- og velferdsetaten har også lignende oppgaver gjennom yrkesveiledning.

Karriereveiledningssamtalen skal ta utgangspunkt i de selvregistrerte opplysningene. Hvis det oppdages feil i disse opplysningene kan karriereveilederen registrere dette inn i karriereveiledningsskjemaet. I skjemaet registreres også ønsker og muligheter for utdanning og arbeid, og om det er behov for autorisasjon eller lignende.

Integreringsmottak

Det skal fremgå av NIR om en person er beboer i integreringsmottak. I tillegg behandles blant annet opplysninger om oppstart og avslutning av fulltidsprogram, tiltakskategorier for fulltidsprogrammet (hvilke tiltak som gjennomgås, for eksempel norskopplæring eller arbeidspraksis), årsak for avslutning av programmet, om personen har individuell plan og fravær.

Opplæring i mottak

For asylsøkere som deltar i opplæring i norsk, norsk kultur og norske verdier registreres blant annet antall timer gjennomført opplæring per uke, hvilket opplæringsspor vedkommende plasseres på og tidspunkt og resultat av prøver. Se NIR-forskriften § 7 annet ledd om dette.

Bosetting

Disse formålene ble lagt til ved forrige endring av introduksjonsloven § 28. I Prop. 70 L (2014-2015) punkt 4.2 fremgår det hvilke opplysninger som da ble ansett nødvendige for disse formålene. Den overordnede retningslinjen er at opplysningene må være nødvendige for at etatene skal kunne gjennomføre et grundig og effektivt bosettingsarbeid og for at det skal utbetales riktig tilskuddsbeløp til riktig tid.

Mange opplysninger for arbeidet med bosetting kartlegges gjennom det bosettingsforberedende arbeidet som skjer i mottak (UDIs rundskriv RS 2009-040). Opplysningene registreres i UDIs mottakssystem (Sesam) og overføres til IMDB. Kompetansekartleggingen skal erstatte deler av det bosettingsforberedende arbeidet.

Eksempler på opplysninger som er viktige i bosettingsarbeidet er familierelasjoner, både i Norge og i hjemlandet med tanke på familiegjennforening, den enkeltes ønsker, språk og kompetanse. Kompetanseopplysninger skal hentes fra kompetansekartleggingen og er relevant både for å bosette personen i riktig kommune og for kommunens planlegging av kvalifiseringen etter bosetting. Den enkeltes ønsker om bosetting skal tas i betraktning i tillegg til særlige hensyn og merknader som fremkommer i det bosettingsforberedende arbeidet. Tidspunkt for avtale om bosetting

og flytting til bosettingskommunen og hvilken kommune eller bydel personen er bosatt i er også viktig.

For bosetting av enslige mindreårige er opplysninger om vedtak etter barnevernloven relevant. Opplysningene gis Bufetat gjennom refusjonssøknad fra kommunene og inkluderer blant annet ankomst- og vedtaksdato, hjemmel for vedtaket, og hvilke tiltak det søkes refusjon for. Refusjonsordningen er fra 2017 slått sammen med tilskuddsordningen for bosetting av enslige mindreårige. Tilskuddet skal utbetales uavhengig av oppfølgingsbehovene til den enkelte enslige mindreårig. Dette innebærer at det ikke lenger er behov for opplysninger om vedtak etter barnevernloven når refusjonsordningen er helt utfaset. Opplysninger fra kartleggingen, jf. barnevernloven § 5A-6, er imidlertid fremdeles sentral for Bufetat og kommunene.

I tillegg til det som er nevnt ovenfor og som fremgår av gjennomgangen i Prop. 70 L (2014-2015), er det i noen tilfeller nødvendig å behandle sensitive personopplysninger, herunder etnisk bakgrunn, religiøs oppfatning, helseforhold og seksuelle forhold. Dette gjennomgås nedenfor.

Introduksjonsprogram og opplæring i norsk og samfunnskunnskap

For deltakere i introduksjonsprogrammet behandles blant annet opplysninger om tidspunkt for start og avslutning av programmet, fritak, permisjoner, fravær og klager, se NIR-forskriften § 6. Det fremgår også av registeret hvilke tiltakskategorier den enkelte deltar i.

For de som deltar i opplæring i norsk og samfunnskunnskap behandles blant annet opplysninger om tidspunkt for tildeling av rett og plikt, avslag, start og avslutning av opplæring, jf. NIR-forskriften § 7 første ledd. Opplæringens omfang, språk og opplæringsspor, resultater av prøvene og antall timer deltakelse behandles også, i tillegg til opplysninger om fravær, permisjoner, fritak og klager.

Tilskudd

For tilskudd behandles blant annet opplysninger om type tilskudd, tilskuddsår, tilskuddssatser, utbetalingsdato og tilskuddsmottaker (kommune). For den enkelte person skal det fremgå hvilket tilskudd som utbetales for vedkommende.

Prøver

Kompetanse Norges prøveadministrative system (PAD) brukes til gjennomføring av de avsluttende prøvene i norsk og samfunnskunnskap og statsborgerprøven. Resultater og annen informasjon om prøvene overføres til IMDiS systemer, og derfra overføres resultatene videre til UDB, se vedlegg 1 om informasjonsflyten.

For gjennomføring og kvalitetssikring av prøver behandles blant annet opplysninger om prøveresultater, tid og sted for prøvene, kandidatens språk og hvilken målform prøven i

samfunnskunnskap gjennomføres på, prøvebesvarelsen, antatt nivå for lese- og lytteforståelse, antall år med utdanning og antall timer opplæring.

Etnisk bakgrunn, religiøs oppfatning og seksuelle forhold

Innhenting av opplysninger om en persons etniske bakgrunn, religiøse oppfatning og seksuelle forhold vil bare skje dersom forhold i mottak og lignende tilsier at det er nødvendig. For etnisitet gjøres vurderingen i stor grad basert på landbakgrunn, der det brukes kjent informasjon om blant annet stammekulturen i landene. Opplysninger om etnisitet er nødvendig ved bosetting der personen på grunn av slike forhold kan settes i en situasjon der det er fare for liv og helse.

Dette er særlig aktuelt ved bosetting av enslige unge menn som kommer fra land med stammekultur. Disse personene bosettes ofte i bofellesskap. I hjemlandet kan det være store konflikter mellom ulike stammer, som kan følge med personene videre. Slike konflikter kan føre til at det potensielt blir livsfarlig om noen bosettes i samme bofellesskap. I ekstreme tilfeller kan det utgjøre fare for liv og helse om slike personer bosettes i samme kommune, fordi de vil delta i samme introduksjonsprogram og opplæring.

Det kan videre innebære fare for liv og helse dersom en konvertitt bosettes sammen med andre fra samme land og/eller religion som er særlig negative til konvertitter. Det samme gjelder ved bosetting av homofile sammen med andre som, for eksempel på grunn av religion, ikke godtar homofili.

Innhenting av opplysninger om religiøs oppfatning og seksuelle forhold reiser imidlertid en rekke spørsmål. For å vurdere om en konvertitt eller homofil person er i fare må det nødvendigvis også finnes relevante opplysninger om den eller de andre i bofellesskapet. Dette innebærer at eventuell motstand må ha kommet så tydelig fram at det var forutseelig at personen kunne innebære en fare for andre.

Etnisk bakgrunn fremgår av saksbehandlingssystemet for oppholds- og flyktningsaker (DUF) og er synlig for mottaksansatte gjennom Sesam. Opplysninger om religiøs oppfatning og seksuelle forhold lagres ikke i systemene, men fremgår av ulike saksdokumenter hvis de er relevante for asylsaken.

Ved uønskede hendelser i mottak, for eksempel vold, uro, trusler eller lignende skal asylmottakene varsle UDI, jf. rutinene i UDIs rundskriv RS 2014-024. På bakgrunn av varslingen gjøres en vurdering av behovet for oppfølging og tilrettelegging i mottakene. UDI registrerer hendelsen og eventuelle oppfølgingstiltak i et varslingsnotat i DUF. Det registreres ikke om personer flyttes på grunn av konflikter. Slike varslede hendelser i mottak må antas å kunne utgjøre grunnlag for innhenting av opplysninger om religion og seksuelle forhold til bosettingsformål.

Helseopplysninger

Helseopplysninger behandles i dag hovedsakelig ved bosetting av personer med alvorlige funksjonshemminger og/eller atferdsvansker og i vurderingen av tilskudd til kommunen. Opplysningene innhentes fra helsepersonell, etter samtykke fra personen opplysningene gjelder.

Helseopplysninger kan også være nødvendig i andre tilfeller enn ved bosetting av personer med alvorlige funksjonshemminger og/eller atferdsvansker. Det kan blant annet være aktuelt ved bosetting av personer med andre helseutfordringer som nødvendiggjør tilrettelegging av bolig. Dette er informasjon som typisk kartlegges gjennom det bosettingsforberedende arbeidet i mottak, se vedlegg 1. Opplysningene inngår i det som overføres til IMDB. Hensynet til et effektivt og forsvarlig bosettingsarbeid tilsier at slike forhold tas i betraktning når en person bosettes. Kommunen får dermed anledning til å tilrettelegge bolig og lokasjon for å unngå konflikter senere. Dette gagnar også den enkelte, som får en bedre tilpasset hverdag på et fortsatt sårbart stadie av livet.

Et annet eksempel er registrering av eventuelle begrensninger i en persons evne til å delta i ulike kvalifiseringstiltak. Dette kan være aktuelt i integreringsmottak (som stiller krav til deltakelse), ved karriereveiledning og for generell tilrettelegging av kvalifisering i kommunen. Slike helseopplysninger innhentes ikke fra helsepersonell, men fra vedkommende selv eller mottaket. Det vil i hovedsak være de åpenbare begrensningene som det behandles opplysninger om, for eksempel at en person er svaksynt eller ikke kan gå. Ved å dele slike opplysninger mellom aktørene, kan det raskere settes i gang et tilpasset program for den enkelte. Det vil også fremgå tydelig hvorfor spesifikke yrker ikke anbefales for den enkelte. Samtidig er dette en kategori opplysninger som er vanskelig å avgrense, og det må trås varsomt i registreringen.

Det må vurderes om det er strengt nødvendig at årsaken til at personen ikke kan delta eller bare kan delta i begrenset grad, registreres og inngår i IMDs database. Etter registrering følger opplysningene personen videre i integreringsløpet. Det er en risiko for at begrensningen fremstår som en større hindring enn den egentlig er. Dette må vurderes strengt, med bakgrunn i den sensitive naturen av slike opplysninger og den enkeltes personvern. En viktig rettesnor er ønsket om at flest mulig skal delta så mye de kan.

Helsesituasjonen er et av flere forhold som kan gi grunnlag for fritak fra opplæring i norsk og samfunnskunnskap og/eller fritak fra plikt til å avlegge avsluttende prøver, jf. introduksjonsloven § 17 tredje ledd fjerde punktum og forskrift 20. april 2005 nr. 341 om opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere § 4 og § 20. Søknader om fritak fra plikt til opplæring og/eller fritak fra plikt til å avlegge avsluttende prøver må være dokumentert med en medisinsk vurdering eller uttalelse fra en lege. I NIR fremgår imidlertid bare hjemmelen for fritaket, ikke den konkrete årsaken, jf. NIR-forskriften § 7 første ledd bokstav i. Hjemmelen for fritak i forskrift om opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere er §§ 4 og 20,

som begge angir «*helsemessige eller andre tungtveiende årsaker*». Det fremgår ikke om det er helseforhold eller andre tungtveiende årsaker det gis fritak for. Dette utgjør derfor ikke behandling av helseopplysninger.

Opplysninger fra politi, krisesentre og barnevern

I særlige tilfeller kan det være nødvendig å innhente opplysninger fra krisesentre, politi og barnevern. Dette er bare aktuelt der det vil ha innvirkning på bosetting av personene det gjelder. Disse opplysningene kan avsløre forhold som anses som sensitive personopplysninger etter personopplysningsloven § 2 nr. 8, herunder helseforhold eller straffbare handlinger. Dermed må opplysningene behandles etter reglene for behandling av sensitive personopplysninger.

Innhenting av slike opplysninger vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle, typisk på bakgrunn av situasjonen i mottak.

Se kapittel 9 nedenfor for forslag til forskrift §§ 6 til 14.

5.2.5 Lagring av opplysninger

Departementet foreslår å videreføre reguleringen av opplysningenes lagringstid.

Departementet foreslår at personopplysninger kan lagres i ti og fem år for henholdsvis nyankomne innvandrere og asylsøkere.

Departementet foreslår imidlertid at kompetanseopplysningene kan lagres lengre.

Disse opplysningene kartlegges kort tid etter personens ankomst til Norge. En lagringstid begrenset til ti år innebærer at de slettes flere år før opplysninger om deltakelse i andre kvalifiseringstiltak. I tillegg kan slike opplysninger være viktige også utover introduksjonsfasen. Departementet foreslår derfor at kompetanseopplysningene kan lagres i 15 år, med adgang til lengre lagringstid dersom det er nødvendig for videre kvalifisering.

Se kapittel 9 nedenfor for forslag til forskrift §§ 15 og 16.

6 Økonomiske og administrative konsekvenser

6.1 Endring i formålsbestemmelsen

Forslaget (se punkt 2.1 ovenfor) innebærer en endring ved at asylsøkere foreslås omfattet av formålet med loven i tillegg til nyankomne innvandrere. Forslaget kommer som en følge av at plikt til opplæring for asylsøkere foreslås regulert i loven, og at dette bør gjenspeiles i lovens formål. Forslaget har ikke økonomiske konsekvenser.

6.2 Plikt til opplæring for asylsøkere i mottak

Forslaget (se punkt 2.2 ovenfor) skal bidra til at asylsøkere kommer raskere i gang med opplæring i norsk og få en grunnleggende informasjon om det norske samfunnet. Opplæring har fram til nå vært en frivillig oppgave for kommunene. Kommunene har likevel hatt en forpliktelse til å tilby slik opplæring når de har mottatt tilskudd til opplæringen for alle i målgruppen. Tilskudd utbetales til kommunene per asylsøker i målgruppen. Tilskuddet for 2017 er fastsatt til 13 000 kroner per asylsøker i målgruppen for opplæring i norsk og 3 700 kroner per asylsøker for opplæring i norsk kultur og norske verdier.

Flere kommuner vil måtte tilby opplæring som følge av forslaget. Noen kommuner som ikke tidligere har tilbudt slik opplæring vil dermed få økte kostander ved å måtte sørge for opplæring. Disse kommunene vil motta tilskudd per person i målgruppen på lik linje med andre kommuner som tilbyr opplæring.

Merutgiftene dekkes innenfor Justis- og beredskapsdepartementets gjeldende budsjetttramme.

6.3 Økt bruk av arbeids- eller utdanningsrettede tiltak i introduksjonsprogrammet

Forslaget (se punkt 3.1 ovenfor) skal bidra til økt bruk av arbeids- eller utdanningsrettede tiltak i introduksjonsprogrammet. Dette skal igjen bidra til at nyankomne innvandrere kommer raskere i arbeid. Som omtalt tidligere viser tall fra SSB at det er tiltak som har en nærhet til arbeidslivet eller utdanning som gir best effekt på overgang til arbeid eller utdanning.

Tiltak som forbereder til videre opplæring eller tilknytning til arbeidslivet inngår i dag i minstekravene til innholdet i den enkeltes program. Som omtalt tidligere er det stor variasjon i hvilke type tiltak som kan inngå. Dette kan være arbeidsmarkedstiltak i regi av Arbeids- og velferdsetaten, arbeidspraksis i kommunal regi, ordinært arbeid eller diverste arbeidsrettede eller arbeidsforberedende tiltak i kommunal regi. Kommunene er i dag gitt stor grad av fleksibilitet i valget av hva dette betyr for den enkelte. Samtidig er arbeids- eller utdanningsrettede tiltak nevnt som aktuelle tiltak i merknadene til lovbestemmelsen i departementets rundskriv G-01/2016. Rundskrivet gir også flere konkrete eksempler på typer tiltak som kan inngå.

Følgelig skal kommunene allerede i dag vurdere hvilke tiltak som vil styrke den enkeltes mulighet for deltakelse i arbeidslivet, og i denne vurderingen skal kommunene vurdere om arbeids- eller utdanningsrettede tiltak er aktuelle for den enkelte deltaker. Både evalueringer av introduksjonsloven og statistikk fra SSB viser at tiltak som har nærhet til arbeidslivet eller utdanning gir best effekt på overgangen til arbeid eller utdanning.

Bakgrunnen for at økt bruk av arbeids- eller utdanningsrettede tiltak i introduksjonsprogrammet er ett av tiltakene i Meld. St. 30 (2015-2016), er at det likevel er slik i dag at introduksjonsprogrammene er for lite arbeidsrettede og tilpasset det enkelte individ. Forslag til endring i introduksjonsloven innebærer at det som allerede i dag skal være en del av kommunens vurdering for hver enkelt deltaker løftes opp i lovbestemmelsen. Forslaget gir på denne måten en enda tydeligere retning på kommunens skjønnsutøvelse, men kommunen får ikke noen ny oppgave.

Forslaget skal bidra til økt bruk av arbeids- eller utdanningsrettede tiltak, og det antas at noen kommuner vil velge andre tiltak i introduksjonsprogrammet enn det som gjøres i dag, eller dreie innrettingen på tiltakene i egen regi. Kommunene vil imidlertid også i dag ha tiltak i introduksjonsprogrammet og utgifter knyttet til disse tiltakene. Forslaget kan derfor føre til en vridning av kommunenes utgifter mellom ulike typer tiltak.

Forslaget kan også føre til økt bruk av statlige arbeidsmarkedstiltak som en del av den enkeltes program. Utgiftene for den enkelte kommune vil avhenge av i hvilken grad disse tiltakene benyttes i dag og hvilke tiltak disse erstatter.

Det legges til grunn at arbeids- eller utdanningsrettede tiltak ikke nødvendigvis er dyrere tiltak og at dette tilsier at kommunene samlet sett ikke vil ha høyere utgifter som følge av endringsforslaget.

Forslaget vil ikke ha vesentlige økonomiske eller administrative konsekvenser. Eventuelle merutgifter for kommunene antas å være av en størrelsesorden som kan dekkes innenfor kommunenes totale inntektsrammer.

6.4 Økt bruk av muligheten til å forlenge introduksjonsprogrammet ut over to år
Formålet med forslaget (se punkt 3.2 ovenfor) er å øke andelen som går over i arbeid eller utdanning etter endt introduksjonsprogram. Dette skal igjen bidra til at nyankomne innvandrere kommer raskere i arbeid.

Kommunene skal i dag gjøre en individuell vurdering av programmets innhold og programmets lengde. Programmet kan vare inntil to år, og når særlige grunner taler for det, kan programmet forlenges til inntil tre år. I merknadene til lovbestemmelsen i departementets rundskriv G-01/2016 sies det uttrykkelig at «*når den enkelte deltaker ikke har nådd målsettingen i den individuelle planen, bør kommunen vurdere om det foreligger slike særlige grunner. Hvis dette er tilfelle bør programmet forlenges ut over to år*».

Tall fra IMDi viser at kommunene i liten grad benytter muligheten til å forlenge programmene ut over to år. I Nasjonalt introduksjonsregister (NIR) er det registrert vedtak om forlengelse for kun 12 prosent av deltakerne. Sammenstilt med informasjonen om at på landsbasis er ca. fire av ti deltakere ikke i arbeid eller utdanning året etter at de avsluttet program, er det departementets antakelse at flere deltakere enn i dag kunne hatt behov for program ut over to år, slik at de vil fått styrket sine muligheter for deltakelse i arbeid eller utdanning.

Forslaget til endringer i introduksjonsloven tydeliggjør hva kommunene kan legge vekt på i sin skjønnsutøvelse når de vurderer om introduksjonsprogrammet skal forlenges utover to år. Forslaget innebærer ikke noen ny oppgave for kommunene.

Forslaget skal bidra til at flere kommuner tar i bruk adgangen til å forlenge introduksjonsprogrammet ut over to år for deltakere som har behov for det. Forslaget kan isolert sett føre til at kommuner får økte utgifter til introduksjonsprogrammet. Samtidig kan det legges til grunn at personer som har behov for forlenget introduksjonsprogram for å nå målsettingen i sin individuelle plan vil være på andre typer tiltak i kommunen dersom de ikke er kommet i arbeid eller utdanning etter gjennomført introduksjonsprogram på inntil to år. Økt bruk av forlenget introduksjonsprogram vil dermed kunne føre til at kommuner som velger å forlenge programmet får reduserte utgifter til økonomisk sosialhjelp eller andre typer tiltak til deltakere som ikke har gått over i arbeid eller utdanning etter avsluttet program. Forslaget kan dermed føre til en vridning av kommunenes utgifter mellom ulike tiltak.

Det legges til grunn at forlengelse av introduksjonsprogrammet ikke nødvendigvis er dyrere tiltak og at dette tilsier at kommunene samlet sett ikke vil ha høyere utgifter som følge av endringsforslaget.

Forslaget vil ikke ha vesentlige økonomiske eller administrative konsekvenser. Eventuelle merutgifter for kommunene antas å være av en størrelsesorden som kan dekkes innenfor kommunenes totale inntektsrammer.

6.5 Kvalifiseringen skal bygge videre på kompetansekartlegging og tiltak gjennomført i mottak

Forslaget (se punkt 3.1 ovenfor) innebærer en presisering i loven av at den individuelle planen kommunen skal utarbeide for deltakere i introduksjonsprogram og opplæring i norsk og samfunnskunnskap, skal bygge videre på tiltak som er gjennomført før vedkommende blir bosatt i kommunen. Forslaget innebærer også en endring av læreplanens omtale av kartlegging ved inntak. Hensikten med endringene er å sikre kontinuitet i kvalifiseringen og at kommunen ikke gjennomfører et kartleggingsarbeid på nytt i forbindelse med utformingen av den enkeltes individuelle plan. Forslaget medfører ingen økte kostnader eller administrativt merarbeid.

Tiltak som er gjennomført før bosetting og opplysninger om den enkeltes kompetansekartlegging og eventuelle karriereveiledning er enkelt tilgjengelig for

kommunen via elektroniske løsninger og registre, se vedlegg 1. Forslaget vil kunne føre til et mer effektivt integreringsarbeid, og på sikt kunne gi en innsparing for kommunen. Omfanget av en slik eventuell innsparing er vanskelig å beregne på det nåværende tidspunktet.

Ordningene med kompetansekartlegging, karriereveiledning om muligheter for kvalifiserende tiltak ut over norskopplæring i mottak er nylig implementert og har dermed virket i kort tid. En eventuell innsparing for kommunen vil avhenge av hvor mye kvalifisering den enkelte har gjennomført før hun eller han blir bosatt i kommunen, og dermed hvor mye mindre ressurser kommunen vil bruke på ulike typer tiltak og individuell oppfølging og veiledning.

6.6 Fritak fra plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap på grunn av gjennomført opplæring etter opplæringslova

Forslaget (se punkt 3.4 ovenfor) innebærer at adgangen til å søke fritak fra plikt til å delta i opplæring i norsk utvides. Forslaget skal bidra til bedre samordning av rettigheter etter opplæringsloven og introduksjonsloven og mer effektive opplæringsløp for den enkelte. Formålet er å stimulere flere til å gjennomføre hele eller deler av grunnskole eller videregående opplæring i løpet av de første årene etter ankomst til landet, og dermed at flere raskere kvalifiserer seg til arbeidslivet.

Dagens regelverk fører til at personer gjennomfører sekvensielle opplæringsløp, og at de ikke får noen «uttelling» for opplæring etter opplæringsloven som ikke er avsluttet med karakter i faget. Dette innebærer at personer som har gjennomført deler av en opplæring må begynne «på nytt» med opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Dette er uhensiktsmessig for den enkelte, og det innebærer unødvendig ressursbruk og kostnader i kommunene. Opplæring på grunnskolens eller videregående skoles nivå vil gi den enkelte en bredere kompetanse enn den de kan få etter opplæring i norsk og samfunnskunnskap etter introduksjonsloven.

Andelen i målgruppen for opplæring etter introduksjonsloven som i dag får undervisning etter opplæringsloven er lav. Forslaget kan føre til en vridning i etterspørselen mot opplæring i grunnskole eller videregående opplæring. Andelen i undervisning etter opplæringsloven forventes dermed å øke som følge av utvidet adgang til fritak fra plikt til å delta i opplæring i norsk.

Grunnskoleopplæringen finansieres gjennom rammetilskuddet til kommunene og videregående opplæring finansieres gjennom rammetilskudd til fylkeskommunene. Opplæring i norsk og samfunnskunnskap etter introduksjonsloven finansieres gjennom et tilskudd som kommunene mottar per person i målgruppen for denne opplæringen. Det legges til grunn at eventuelle merutgifter som følge av en vridning mellom ulike opplæringstiltak dekkes av de ulike sektorene gjennom gjeldende finansieringsordninger.

Omfanget av søknader om fritak fra plikt til opplæring vil kunne øke som følge av forslaget. Kriterier for å bli fritatt fra plikt til opplæring i norsk framgår av bestemmelsen og søknader om fritak vil dermed innebære liten grad av skjønnsutøvelse. Forslaget antas derfor å ha begrensede administrative konsekvenser for hver enkelt kommune. Eventuelle merutgifter for kommunene antas å være av en størrelsesorden som kan dekkes innenfor kommunenes totale inntektsrammer.

6.7 Oppfølging og opplæring under permisjon ved fødsel og adopsjon

Forslaget (se punkt 3.5 ovenfor) innebærer at kommunene gis en plikt til å gi individuelt tilpasset oppfølging og å legge til rette for et individuelt tilpasset tilbud for deltakere som er i omsorgspermisjon. Dette gjelder både deltakere i introduksjonsprogram og deltakere i opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Forslaget skal bidra til å øke andelen som gjennomfører introduksjonsprogrammet og opplæring i norsk og samfunnskunnskap og dermed øke andelen som går over i arbeid eller utdanning.

Det følger allerede i dag av forskrift om opplæring i norsk og samfunnskunnskap at kommunene plikter å tilrettelegge norskopplæringen også for deltakere som får barn. Kun når individuell tilpasning ikke er mulig, skal permisjon vurderes. I praksis er det likevel slik at de fleste kommuner gir omsorgspermisjon på fulltid uten noen form for individuell tilrettelegging.

Forslaget til endringer i introduksjonsloven tydeliggjør at kommunene er pliktige til å gi individuelt tilpasset oppfølging og tilbud for deltakere i omsorgspermisjon. Forslaget innebærer en presisering i regelverket av det som i dag kun følger av merknadene til forskriften, og innebærer dermed ikke noen ny oppgave for kommunene.

Forslaget skal bidra til at flere kommuner gir individuelt tilpasset oppfølging og tilbud for deltakere i omsorgspermisjon. Forslaget kan medføre noe økt bruk av ressurser i kommunene. Samtidig forventes det at den økte ressursbruken vil være begrenset. Individuelt tilpasset oppfølging kan i praksis være kontakt mellom deltaker og kommunen et fåtall ganger i løpet av permisjonstiden. Individuelt tilpasset oppfølging kan samtidig være tilbud om opplæring eller språktrening i form av nettbasert opplæring, bruk av tilbud som er etablert i kommunen, samtaletrening med frivillige eller å fortsette i opplæring på deltid. Det antas på bakgrunn av dette at kommunenes økonomiske og administrative kostnader som følge av forslaget vil være begrenset.

Forslaget vil ikke ha vesentlige økonomiske eller administrative konsekvenser. Eventuelle merutgifter for kommunene antas å være av en størrelsesorden som kan dekkes innenfor kommunenes totale inntektsrammer.

6.8 Endring i forskriftshjemmelen i introduksjonsloven § 20

Forslaget (se punkt 3.6 ovenfor) innebærer en tydeligere omtale av hvilke regler departementet kan gi utfyllende regler om i forskrift. Forslaget har ikke økonomiske konsekvenser.

6.9 Behandling av personopplysninger

Forslaget (se punkt 4 ovenfor) innebærer at det legges til rette for behandling av personopplysninger for flere formål enn i dag. Det åpnes for større fleksibilitet med hvilke opplysninger som behandles og hvordan de skal behandles, men dette medfører ikke en økning i ressursbruk per i dag. Kommunene får ikke nye oppgaver som følge av forslaget. Forslaget har ikke økonomiske konsekvenser.

7 Merknader til de enkelte lovbestemmelsene

7.1 Til § 1

Det foreslås i punkt 2.1 ovenfor å endre formålet i introduksjonsloven § 1 til også å omfatte asylsøkere. Forslaget kommer som en konsekvens av forslaget om å lovfeste en plikt til opplæring for asylsøkere i mottak. Formålet med loven skal være å styrke asylsøkeres og nyankomne innvandreres mulighet for deltakelse i yrkes- og samfunnslivet, og deres økonomiske selvstendighet.

7.2 Til § 4

Det foreslås i punkt 3.2 ovenfor å endre introduksjonsloven § 4 ved at et nytt fjerde ledd legges til. Forslaget innebærer at kommunen i arbeidet med den individuelle planen for hver enkelt deltaker skal vurdere om arbeids- eller utdanningsrettede tiltak skal inngå i den enkeltes program. Dersom slike tiltak vil styrke den enkeltes muligheter for å delta i arbeidslivet, skal de inngå i introduksjonsprogrammet, og de skal nedfelles i den individuelle planen.

Med arbeidsrettede tiltak menes her tiltak som gjennomføres i eller i nær tilknytning til arbeidslivet. Med utdanningsrettede tiltak menes her tiltak for å styrke den enkeltes formelle kompetanse og dermed forutsetninger for å komme inn i, møte endringer i og oppnå en varig tilknytning til arbeidslivet. Forslaget presiserer ikke hvilke tiltak som skal vurderes for hver enkelt. Denne vurderingen må fortsatt gjøres på grunnlag av hver enkelt deltakers bakgrunn og kvalifiseringsbehov.

7.3 Til § 5

Det foreslås i punkt 3.3 ovenfor å endre lovbestemmelsen slik at det presiseres at programmet kan forlenges til inntil tre år når det vil styrke den enkeltes mulighet for overgang til arbeid- eller ordinær utdanning eller for å nå målsettingen i den individuelle planen.

Deltakelse i introduksjonsprogram ut over to år, er verken rett eller plikt for deltakerne. Forslaget gir kommunene en retning for skjønnsutøvelsen mht. den enkeltes deltakers behov for å forlenge programmet ut over to år. Forlengelse av

programmets varighet er særlig aktuelt for eksempel for personer med liten skolebakgrunn eller deltakere som har startet i grunnskole, videregående eller yrkesfaglig opplæring som en del av introduksjonsprogrammet. Behov for kontinuitet i kvalifiseringsarbeidet er et viktig hensyn ved vurderingen av om programtiden skal forlenges utover tre år. I sin vurdering bør kommunene se hen til deltakerens opplæringssituasjon og motivasjon for fortsatt programdeltagelse. En forutsetning for at programtiden kan forlenges ut over lengstetiden, er at det foreligger en fornyet individuell plan.

7.4 Til § 6

Det følger av § 6 i introduksjonsloven at den enkeltes individuelle plan skal utformes på bakgrunn av en kartlegging av vedkommendes opplæringsbehov og av hvilke tiltak vedkommende kan nyttiggjøre seg. Det foreslås presisert i bestemmelsen at planen skal bygge videre på kartlegging av kompetanse, eventuell yrkesveiledning, opplæring og andre tiltak som er gjennomført før vedkommende blir bosatt i kommunen.

Det følger av § 19 første ledd at det også skal utarbeides en individuell plan for den som skal delta i opplæring i norsk og samfunnskunnskap, og at § 6 gjelder tilsvarende. Henvisningen til § 6 gjør at presiseringen som her foreslås også kommer til anvendelse på den individuelle planen for opplæring i norsk og samfunnskunnskap.

Det foreslås i punkt 3.2 ovenfor et nytt tredje ledd i bestemmelsen. Forslaget innebærer at det skal vurderes om arbeids- eller utdanningsrettede tiltak vil styrke en enkeltes mulighet for deltakelse i arbeidslivet. Hvis dette er tilfelle, skal arbeids- eller utdanningsrettede tiltak inngå i den enkeltes program og omtales i den individuelle planen. Deltakers individuelle plan er en del av kommunens beslutning om tildeling av program. Dersom kommunen i unntakstilfeller velger å ikke legge arbeids- eller utdanningsrettede tiltak inn i den enkeltes individuelle plan, må dette begrunnes særskilt. Introduksjonsloven § 21 fastslår at den individuelle planen er et enkeltvedtak som kan påklages. Deltakeren kan klage på innholdet i planen, herunder hvilke arbeids- eller utdanningsrettede tiltak som legges inn i programmet, og eventuelt også beslutningen om om å ikke legge arbeids- eller utdanningsrettede tiltak inn i den enkeltes program.

Det foreslås også presisert i bestemmelsen at den individuelle planen for introduksjonsprogrammet skal sees i sammenheng med den individuelle planen for opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Dette har tidligere fremgått av departementets rundskriv til introduksjonsloven.

7.5 Til § 17 tredje ledd

Personer som har tilstrekkelige kunnskaper i norsk kan søke fritak fra plikt til deltakelse i opplæring i norsk, jf. introduksjonsloven § 17 tredje ledd. Utfyllende

bestemmelser om slikt fritak fra plikt til opplæring er gitt i forskrift om opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere § 3. Forskriften § 3 omtaler også hva som i denne sammenhengen menes med dokumentasjon av tilstrekkelige kunnskaper. Dette er blant annet bestått avsluttende prøve i norsk, eller gjennomført opplæring i norsk eller samisk i grunnskole eller videregående opplæring hvor det er satt karakter i faget. Det foreslås i punkt 3.4 ovenfor at introduksjonsloven § 17 tredje ledd endres ved at det også skal være adgang til til å søke fritak fra plikt til opplæring dersom vedkommende har gjennomført opplæring i norsk iht. opplæringsloven på grunnskolens eller videregående skoles nivå.

Forslaget innebærer at deltakere som har gjennomført norskopplæring også der det ikke er gitt noen sluttvurdering i faget, etter søknad skal kunne fritas fra hele eller deler avplikten til opplæring i norsk etter introduksjonsloven.

Det foreslås ingen endring i adgangen til å søke fritak fraplikten til å delta i opplæring i samfunnskunnskap, og kravene om dokumentasjon av kunnskaper om samfunnet.

Det foreslås heller ingen endring iplikten til å gå opp til avsluttende prøve i norsk og samfunnskunnskap, eller fritak fra denneplikten som er regulert i forskriften § 20. For fritak fra plikt til å gå opp til avsluttende prøve i norsk skal det fortsatt stilles vilkår om dokumentasjon av oppnådde ferdigheter i norsk på et nivå som ligger over det et flertall av deltakere vil kunne oppnå innenfor rammene av opplæring etter introduksjonsloven,

7.6 Til § 20

Det foreslås i punkt 3.6 ovenfor en endring i § 20 og omtalen av hva kommunen kan gi nærmere bestemmelser om til utfylling og gjennomføring av kapittel 4 i introduksjonsloven. Forslaget er at det spesifikt fremgår av bestemmelsen at departementet ved forskrift kan gi nærmere bestemmelser om målene for opplæringen, fravær og permisjon, og gjennomføring av avsluttende prøver i norsk og samfunnskunnskap.

Det foreslås også at det i § 20 sies uttrykkelig at departementet kan gi utfyllende regler om eventuelle reaksjoner som følge av overtredelse av forpliktelser i forbindelse med gjennomføring av avsluttende prøver. Særlig aktuelt er reaksjoner som følge av fusk eller forsøk på fusk på avsluttende prøver i norsk og samfunnskunnskap. Dette medfører at en tidligere regel om at kandidater som fusker eller forsøker å fuske kan bli ilagt en karantene før de igjen kan gå opp til avsluttende prøver kan gjeninntas i forskrift om opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere § 28. Adgang til å kunne ilegge en slik straffereaksjon forutsetter hjemmel i lov.

7.7 Til §§ 21-23

Det foreslås i punkt 2.1 ovenfor en plikt for kommunen til å sørge for opplæring i norsk og opplæring i norsk kultur og norske verdier til asylsøkere i integreringsmottak og ordinære mottak som kommunen er vertskommune for. Plikten omfatter asylsøkere

over 16 år som ikke har fått endelig vedtak om opphold. Lovbestemmelsen bruker betegnelsen «mottak» som en fellesbetegnelse på integreringsmottak, ordinære mottak og såkalt alternativ mottaksplassering. Det foreslås også en plikt for den enkelte til å delta i slik opplæring. Plikten til å delta i slik opplæring og kommunens plikt til å sørge for slik opplæring inntreffer ved første gangs registrering i mottak.

Den enkeltes plikt til å delta i opplæring og kommunens plikt til å sørge for slik opplæring gjelder ikke lenger når vedkommende har fått første gangs vedtak om oppholdstillatelse etter utlendingsloven eller endelig avslag på søknad om oppholdstillatelse. Dette foreslås regulert i to nye bestemmelser i introduksjonsloven, en ny § 21 om plikt til deltakelse i opplæring for beboere i mottak og en ny § 22 om kommunens ansvar for opplæring i mottak.

Målgruppe, rammer og innhold i opplæringen skal være som dagens opplæring som omtalt i Prop. 1 S og særskilt rundskriv for tilskuddet med tilhørende regelverk. Det foreslås regulert i ny § 23 at departementet ved forskrift kan gi nærmere retningslinjer om omfang, kommunens ansvar og innholdet i opplæringen.

7.8 Til § 28

Det foreslås i punkt 4.3 ovenfor store endringer i dagens bestemmelse om behandling av personopplysninger. Dette omfatter både forenklinger, endringer og omstrukturering av bestemmelsen.

7.8.1 Til første og annet ledd

Det foreslås en overordnet regulering av behandling av personopplysninger, også sensitive personopplysninger.

Det er offentlige organer som kan behandle personopplysningene, men dette inkluderer organisasjoner og private som utfører oppgaver for stat, fylkeskommune eller kommune, jf. forslaget til § 28 sjette ledd.

Personopplysningene må være nødvendige for formålene for at behandling skal være tillatt. Dette innebærer at det ikke er tilstrekkelig at opplysningene er nyttige. De må ha selvstendig betydning. Se gjennomgangen i punkt 4.3.2 ovenfor om dette.

Forslaget til formålsopplisting er:

- a) *å kvalifisere innvandrere*
- b) *å bosette innvandrere*
- c) *å utbetale tilskudd for kvalifisering og bosetting av innvandrere*
- d) *å behandle søknader etter utlendingsloven og statsborgerloven*

Dette samler formålene i den någjeldende § 28 første ledd, og åpner for behandling av personopplysninger også for nye tiltak og ordninger. Forslaget sikrer også behandlingsgrunnlag for utlendingsmyndighetenes arbeid med søknader etter utlendingsloven og statsborgerloven.

Annet ledd gir hjemmel for å opprette nasjonale personregistre for opplysningene som kan behandles etter første ledd.

7.8.2 Til tredje ledd

Forslaget innebærer en presisering av at opplysninger kan innhentes fra offentlige organer som utfører oppgaver for formålene som nevnt i første ledd. Avgivere av opplysninger skal utlevere opplysninger uten hinder av lovbestemt taushetsplikt, jf. forslaget til § 28 femte ledd. For å hindre en for vid krets av aktører som er unntatt taushetsplikten etter denne bestemmelsen foreslås det en opplisting i forskrift, se kapittel 9 nedenfor.

Det foreslås at adgangen til å pålegge avgivere til å utlevere opplysninger videreføres. Opplysningene som kan pålegges utlevert er de som fremgår av forslaget til forskrift, se kapittel 9 nedenfor.

7.8.3 Til fjerde ledd

Det foreslås at opplysninger kan utleveres til offentlige organer som har behov for dem. Behovet må ha grunnlag i arbeid med formålene i første ledd. Det presiseres at utlevering kan skje gjennom direkte søketilgang i registrene, slik at for eksempel kommunene kan ha egen brukerinnlogging.

Individualiserende kjennetegn skal utelates ved utlevering av opplysningene dersom det er tilstrekkelig for formålet til organet som skal bruke dem.

7.8.4 Til femte ledd

Innhenting og utlevering av opplysninger skal skje uten hinder av lovbestemt taushetsplikt. Taushetsplikten reguleres av forvaltningsloven §§ 13 flg. Det foreslås en begrensning av hvilke organer som skal avgi opplysninger i forskrift, se kapittel 9 nedenfor for forslag til forskrift. For utlevering må organet ha «behov» for opplysningene, jf. forslaget til fjerde ledd. Det gjøres ikke unntak fra helsepersonells taushetsplikt etter helsepersonelloven.

7.8.5 Til sjette ledd

Forslaget innebærer en presisering av at også private som for eksempel har ansvar for opplæring i norsk og samfunnskunnskap i en kommune kan behandle personopplysninger for disse formålene. Organisasjoner og private må utføre oppgaver for stat, fylkeskommune eller kommune for at de skal ha adgang til å behandle personopplysninger med hjemmel i introduksjonsloven § 28.

7.8.6 Til sjuende ledd

I sjuende ledd foreslås at departementet kan gi utfyllende regler om behandling av personopplysninger etter introduksjonsloven i forskrift. Dette inkluderer regler om hvilke opplysninger som behandles, hvilke aktører opplysningene kan innhentes fra og utleveres til, lagringstid og overføring til andre registre.

8 Forslag til endringer i introduksjonsloven

I lov 4. juli 2003 nr. 80 om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven) foreslås følgende endringer, endringene er merket med *kursiv*:

§ 1 skal lyde:

Formålet med denne loven er å styrke *asylsøkeres og nyankomne innvandreres* mulighet for deltakelse i yrkes- og samfunnslivet, og deres økonomiske selvstendighet.

§ 4 nytt fjerde ledd skal lyde:

Dersom arbeids- eller utdanningsrettede tiltak vil styrke den enkeltes mulighet for deltakelse i arbeidslivet, skal slike tiltak være en del av introduksjonsprogrammet. Arbeids- eller utdanningsrettede tiltak, og eventuelt hvilke tiltak som skal inngå i programmet, skal vurderes i hvert enkelt tilfelle.

Nåværende fjerde ledd blir nytt femte ledd.

§ 5 skal lyde:

Programmet kan vare inntil to år, med tillegg av godkjent permisjon. *Når det vil styrke den enkeltes mulighet for overgang til arbeid- eller ordinær utdanning, eller for å nå målsettingen i den individuelle planen,* kan programmet vare inntil tre år.

§ 6 første ledd og nye tredje og fjerde ledd skal lyde:

Det skal utarbeides en individuell plan for den som skal delta i introduksjonsprogram. Den skal utformes på bakgrunn av en kartlegging av vedkommendes opplæringsbehov og av hvilke tiltak vedkommende kan nyttiggjøre seg. *Dersom deltakeren har fått kartlagt sin kompetanse, mottatt karriereveiledning eller deltatt i opplæring og andre tiltak før bosetting i kommunen, skal kommunen bygge videre på dette arbeidet i utformingen av deltakerens individuelle plan.*

Vurderingen av om arbeids- eller utdanningsrettede tiltak vil styrke den enkeltes mulighet for deltakelse i arbeidslivet, og hvilke tiltak som eventuelt skal inngå i den enkeltes program, jf. § 4 fjerde ledd, skal omtales i den individuelle planen. Hvis slike tiltak ikke skal inngå i den enkeltes program, skal dette begrunnes særskilt.

Den individuelle planen for introduksjonsprogrammet skal sees i sammenheng med den individuelle planen for opplæring i norsk og samfunnskunnskap.

Nåværende tredje og fjerde ledd blir nye femte og sjette ledd.

§ 17 tredje ledd første punktum skal lyde:

Rett eller plikt til deltakelse i opplæring i norsk foreligger ikke dersom det dokumenteres at vedkommende har tilstrekkelige kunnskaper i norsk, *eller dersom vedkommende har gjennomført opplæring i norsk etter opplæringsloven på grunnskolens eller videregående skoles nivå.*

§ 20 skal lyde:

Departementet kan ved forskrift gi nærmere bestemmelser om målene for opplæringen, *fravær og permisjon, og gjennomføring av avsluttende prøver i norsk og samfunnskunnskap. Departementet kan også ved forskrift gi nærmere bestemmelser om eventuelle reaksjoner som følge av overtredelse av forpliktelser i forbindelse med gjennomføring av avsluttende prøver.*

Nytt kapittel 4A skal lyde:

Kapittel 4A. Opplæring i mottak

Ny § 21 skal lyde:

§ 21. Plikt til deltakelse i opplæring for asylsøker i mottak

Plikt til deltakelse i opplæring i norsk og opplæring i norsk kultur og norske verdier gjelder for asylsøker i mottak over 16 år som ikke har fått endelig vedtak om opphold.

Plikt til deltakelse etter første ledd inntreffer ved første gangs registrering i mottak. Plikten gjelder ikke for asylsøker som har fått endelig avslag på søknad om oppholdstillatelse.

Dersom særlige helsemessige eller andre tungtveiende årsaker tilsier det, kan kommunen etter søknad frita asylsøkeren fra plikt til deltakelse.

Ny § 22 skal lyde:

§ 22. Kommunens ansvar for opplæring i mottak

Kommunen skal så snart som mulig etter registrering i mottak tilrettelegge opplæring i norsk og opplæring i norsk kultur og norske verdier for asylsøker i mottak over 16 år.

Kommunens plikt etter første ledd gjelder fram til asylsøkeren får innvilget oppholdstillatelse etter utlendingsloven, eller avslag på søknad om slik tillatelse.

§ 23. Forskrifter

Departementet kan ved forskrifter gi nærmere bestemmelser til utfylling og gjennomføring av kapittelet her, herunder om kommunens ansvar, omfang og innholdet i opplæringen.

Nåværende §§ 21 til 29 blir §§ 24 til 29 og ny § 30.

Ny § 24 annet ledd skal lyde:

Som enkeltvedtak etter denne lov regnes avgjørelser om

- a) tildeling av *opplæring for asylsøkere i mottak*, introduksjonsprogram, introduksjonsstønad og opplæring i norsk og samfunnskunnskap,
- b) vesentlig endring av individuell plan,
- c) stansning av introduksjonsprogrammet eller opplæring i norsk og samfunnskunnskap for den enkelte,
- d) permisjon,
- e) trekk i introduksjonsstønad med 50 prosent eller mer av en enkelt utbetaling, og som minst tilsvarer 1/12 av folketrygdens grunnbeløp.

Ny § 25 første ledd skal lyde:

Enkeltvedtak truffet etter denne loven *kapitlene 2 til 4* kan påklages til fylkesmannen.

Ny § 26 skal lyde:

Fylkesmannen skal føre tilsyn med kommunens oppfyllelse av plikter etter kapitlene 2 til 4A og registrering av deltakelse i introduksjonsprogram, opplæring i norsk og samfunnskunnskap og *opplæring i norsk kultur og norske verdier i mottak* i personregister etter § 28 første ledd.

Reglene i kommuneloven kapittel 10 A gjelder for tilsyn etter første ledd.

Departementet kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om tilsynet.

Ny § 27 skal lyde:

Kommunen skal føre internkontroll for å sikre at virksomhet og tjenester etter kapitlene 2 til 4A og registrering av deltakelse i introduksjonsprogram, opplæring i norsk og samfunnskunnskap og *opplæring i norsk kultur og norske verdier i mottak* i personregister etter § 28 første ledd er i samsvar med krav fastsatt i loven. Kommunen må kunne gjøre rede for hvordan den oppfyller denne plikten.

Departementet kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om plikten til å føre internkontroll.

Ny § 28 skal lyde:

§ 28. Behandling av personopplysninger

Offentlige organer kan behandle personopplysninger, herunder sensitive personopplysninger, som er nødvendige for

- a) å kvalifisere innvandrere*
- b) å bosette innvandrere*
- c) å utbetale tilskudd for kvalifisering og bosetting av innvandrere*
- d) å behandle søknader etter utlendingsloven og statsborgerloven*

Det kan opprettes nasjonale personregistre for formålene som nevnt i første ledd.

Personopplysninger for formålene som nevnt i første ledd kan innhentes fra offentlige organer. Avgiverne kan pålegges å utlevere de personopplysninger som departementet bestemmer.

Personopplysninger kan utleveres til offentlige organer som har behov for dem for formålene som nevnt i første ledd. *Utlevering kan skje gjennom direkte søketilgang i nasjonale personregistre.* Dersom det er tilstrekkelig for formålet, skal slike opplysninger kun utleveres i statistisk form eller ved at individualiserende kjennetegn utelates på annen måte.

Personopplysninger skal avgis og utleveres uten hinder av lovbestemt taushetsplikt. Dette gjelder likevel ikke taushetsplikt etter helsepersonelloven.

Like med offentlige organer regnes organisasjoner og private som utfører oppgaver for stat, fylkeskommune eller kommune.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om behandling av personopplysninger etter denne loven.

9 Forslag til endringer i forskrifter

9.1 Læreplanen

I forskrift 19. april 2012 nr. 358 om læreplan i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere, forslås følgende endring, endringen er merket med *kursiv*:

Første avsnitt under punktet **Kartlegging ved inntak** skal lyde:

Før opplæringen starter, er det nødvendig å kartlegge deltakerens bakgrunn, opplæringsbehov og framtidsplaner for å kunne tilpasse opplæringen. Kartleggingen kan bestå av en samtale, eventuelt med tolk. *Dersom deltakeren har fått kartlagt sin kompetanse, mottatt karriereveiledning eller deltatt i opplæring og andre tiltak før bosetting i kommunen, skal kommunen bygge videre på dette arbeidet i utformingen av deltakerens individuelle plan, jf. introduksjonsloven §§ 6 første ledd og 19 første ledd.*

9.2 Forskrift om opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere

I forskrift 20. april 2005 nr. 341 om opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere, foreslås følgende endringer, endringene er merket med *kursiv*:

§ 3. ny tittel skal lyde:

§ 3. Fritak fra plikt til *opplæring*

§ 3 nytt fjerde ledd skal lyde:

Personer som omfattes av introduksjonsloven § 17 første og annet ledd skal etter søknad fritas fra plikt til opplæring i norsk, eller deler av plikt til opplæring i norsk, dersom norskopplæring på grunnskolens eller videregående skoles nivå etter opplæringsloven er gjennomført. Fritak fra plikt til opplæring skal gis også i tilfeller der det ikke er satt karakter i faget. Fritak gis for det omfang (antall timer) som er gjennomført.

§ 13 nytt annet ledd skal lyde:

Deltakere som er i omsorgspermisjon etter fødsel eller adopsjon skal fra og med den fjerde måneden av permisjonstiden få et individuelt tilpasset minimumstilbud om oppfølging og norskopplæring eller språktrening.

Nåværende annet og tredje ledd blir tredje og fjerde ledd.

§ 28 fjerde ledd skal lyde:

Kandidater som blir bortvist fra prøvelokalet på grunnlag av fusk eller forsøk på fusk, eller hvor prøve i norsk, prøve i samfunnskunnskap eller delprøve i norsk gjøres ugyldig, kan gå opp til ny prøve som privatist, og må betale en prøveavgift. *Kandidaten kan ilegges en karantene på inntil ett år dersom dette etter overtredelsens art, alvor og forholdene for øvrig fremstår som forholdsmessig.*

9.3 Forskrift om fravær og permisjon ved nyankomne innvandreres deltakelse i introduksjonsordning

I forskrift 18. juli 2003 nr. 973 om fravær og permisjon ved nyankomne innvandreres deltakelse i introduksjonsordning foreslås følgende endringer, endringene er merket med *kursiv*:

§ 5-4 nytt annet ledd skal lyde:

Deltakere som er i omsorgspermisjon etter fødsel eller adopsjon skal fra og med den fjerde måneden av permisjonstiden få et individuelt tilpasset minimumstilbud om oppfølging og norskopplæring eller språktrening.

Nåværende annet til fjerde ledd blir tredje til fjerde og nytt femte ledd.

9.4 Forskrift om behandling av personopplysninger etter introduksjonsloven

Det foreslås en ny forskrift om behandling av personopplysninger etter introduksjonsloven:

Ny forskrift skal lyde:

Forskrift om behandling av personopplysninger etter introduksjonsloven

Fastsatt av Justis- og beredskapsdepartementet dato. måned 2017 med hjemmel i introduksjonsloven § 28.

§ 1 Formål og virkeområde

Forskriften gjelder behandling av personopplysninger om personer som omfattes av formålene i introduksjonsloven § 28 første ledd.

Behandlingen skal følge personopplysningsloven.

§ 2 Definisjoner

Definisjonene i personopplysningsloven § 2 gjelder i forskriften her.

§ 3 Behandlingsansvarlig

Kompetanse Norge er behandlingsansvarlig for registre om prøver i norsk og samfunnskunnskap som opprettes i medhold av introduksjonsloven § 28.

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) er behandlingsansvarlig for andre registre om kompetanse, kvalifisering, bosetting og tilskudd som opprettes i medhold av introduksjonsloven § 28.

§ 4 Innhenting av personopplysninger

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) og Kompetanse Norge kan innhente nødvendige personopplysninger til de etablerte personregistrene etter introduksjonsloven § 28 annet ledd fra følgende aktører:

- a) Utlendingsdirektoratet (UDI)
- b) Utlendingsnemnda (UNE)
- c) Det sentrale folkeregisteret (DSF)
- d) Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi)
- e) Barne-, ungdoms-, og familieetaten (Bufetat)
- f) Kompetanse Norge
- g) Kommunene
- h) Omsorgssentrene
- i) Mottak
- j) Offentlige karrieresentre
- k) Arbeids- og velferdsetaten

I saker der det er fare for rikets sikkerhet, vold i nære relasjoner eller i vitnebeskyttelsessaker kan IMDi innhente nødvendige personopplysninger fra politiet uten hinder av politiets taushetsplikt.

I saker der hensynet til barnets beste gjør det nødvendig kan IMDi innhente opplysninger fra barnevernet og krisesentre uten hinder av disse organenes taushetsplikt.

§ 5 Krav til personopplysningene og behandlingen av dem

Personopplysningene i registrene skal

- a) være korrekte og oppdaterte

- b) bare brukes til formålene i introduksjonloven § 28 første ledd
- c) være relevante og begrenset til det som er nødvendig for formålene med behandlingen.

Personopplysninger som innhentes av aktørene som ledd i deres saksbehandling skal registreres snarest og senest innen to måneder.

Ved behandling av sensitive personopplysninger er det særlig viktig med streng tilgangsstyring.

§ 6 Felles opplysninger for alle formålene

Følgende personopplysninger om asylsøkere og nyankomne innvandrere anses som nødvendige for alle formålene som nevnt i introduksjonsloven § 28 og innhentes fra Utlendingsdatabasen (UDB) eller Det sentrale folkeregisteret:

- a) navn, kjønn og fødselsdato
- b) personnummer eller annet identifikasjonsnummer i form av DUF-nummer, D-nummer eller passnummer
- c) kontaktinformasjon
- d) sivilstatus
- e) nær familie, tanter, onkler og søskenbarn
- f) statsborgerskap
- g) om personen er enslig mindreårig eller beboer i integreringsmottak
- h) opplysninger om den enkeltes oppholdssak
- i) særskilte opplysninger om kvoteflyktninger.

Personopplysningene skal knyttes til personnummeret eller registreringsnummeret i Datasystemet for utlendings- og flyktningsaker (DUF-nummer).

§ 7 Opplysninger om kompetanse og karriereveiledning som kan behandles

Følgende opplysninger om en persons kompetanse kan behandles:

- a) morsmål og landbakgrunn
- b) utdanning og realkompetanse
- c) språk den enkelte mestrer og med hvilket ferdighetsnivå
- d) digitale ferdigheter
- e) sertifikat for kjøretøy
- f) arbeidserfaring
- g) interesser
- h) ønsker og forutsetninger for utdanning og arbeid.

Har den som det registreres opplysninger om, gjennomgått karriereveiledning, kan følgende opplysninger også behandles:

- a) utfyllende kompetanseopplysninger
- b) ønsker og muligheter innen utdanning og arbeid
- c) behov for å søke kompletterende utdanning, godkjenning, autorisasjon eller behov for eventuell realkompetansevurdering
- d) begrensninger i evnen til å delta i kvalifiseringstiltak, arbeid og utdanning.

§ 8 Opplysninger om beboer i integreringsmottak som kan behandles

Følgende opplysninger om beboer i integreringsmottak kan behandles:

- a) kontrakten mellom beboeren og integreringsmottaket
- b) oppstart og avslutning av fulltidsprogram
- c) tiltakskategorier i fulltidsprogram
- d) relevante helseopplysninger.

§ 9 Opplysninger om opplæring i mottak som kan behandles

Følgende opplysninger om en asylsøker som deltar i opplæring i norsk og i norsk kultur og norske verdier i mottak, kan behandles:

- a) tidspunktene opplæringen starter og stanses
- b) hvilken opplæring som er gjennomført med antall timer per uke.

§ 10 Opplysninger om bosetting som kan behandles

Følgende opplysninger om den som bosettes kan behandles:

- a) bosettingsønsker
- b) særlige forhold det bør tas hensyn til ved bosettingen
- c) opplysninger om bosettingsprosessen, tidspunkter og adresser.

Når hensynet til liv og helse gjør det nødvendig, kan også følgende personopplysninger behandles:

- a) rasemessig eller etnisk opprinnelse
- b) religiøs oppfatning og tilknytning
- c) straffbare forhold
- d) helseforhold
- e) seksuelle forhold.

§ 11 Opplysninger om introduksjonsprogram som kan behandles

Følgende opplysninger om personer som deltar i introduksjonsprogram kan behandles:

- a) tildeling, start og stans av introduksjonsprogrammet
- b) tiltak som følges i introduksjonsprogrammet
- c) permisjoner og fravær
- d) klager
- e) introduksjonsstønad.

§ 12 *Opplysninger om opplæring i norsk og samfunnskunnskap som kan behandles*

Følgende opplysninger om personer som deltar i opplæring i norsk og samfunnskunnskap kan behandles:

- a) tildeling, start og stans av opplæringen
- b) fritak fra plikten til å delta i opplæringen og rettsgrunnlaget for slikt fritak
- c) fritak fra plikten til å avlegge avsluttende prøver og rettsgrunnlaget for slikt fritak
- d) språket opplæringen blir gitt på og opplæringens omfang
- e) målsettingen med opplæringen slik den fremgår av den registrertes individuelle plan
- f) hvilken opplæring som er gjennomført med antall timer
- g) permisjoner og fravær
- h) klager.

§ 13 *Opplysninger om prøveavvikling som kan behandles*

Følgende opplysninger om den som avlegger prøver i norsk og samfunnskunnskap kan behandles:

- a) kandidatnummeret og morsmålet
- b) antall år med skolegang
- c) antatt nivå i lese- og lytteforståelse
- d) tid og sted for prøvene og hvordan de ble gjennomført
- e) hvilket språk og målform prøvene ble avlagt på
- f) besvarelsene og vurderingene
- g) klager, bortvisning fra prøver og om prøven ble annullert.

§ 14 *Opplysninger om tilskudd som kan behandles*

Følgende opplysninger kan behandles om tilskudd:

- a) hvem som er tilskuddsmottaker

- b) tidspunktet for utbetaling av tilskudd
- c) type tilskudd
- d) tilskuddssats
- e) hvilken person det utbetales tilskudd for.

§ 15 *Lagring*

Personopplysninger skal ikke lagres lenger enn det som er nødvendig for formålene i introduksjonsloven § 28 første ledd.

Bosettings- og tilskuddsrelevante personopplysninger kan lagres i inntil ti år etter bosettingstidspunktet.

Personopplysninger om innvandrere som gjennomfører kvalifiserende tiltak som introduksjonsprogram, opplæring i norsk og samfunnskunnskap og annet, kan lagres i inntil ti år beregnet fra tidspunkt for påbegynt kvalifiseringstiltak.

Personopplysninger om innvandrere som avlegger prøver kan lagres i inntil ti år beregnet fra tidspunktet for avlagte prøver.

Personopplysninger om asylsøker som deltar i opplæring i norsk og i norsk kultur og norske verdier kan lagres i inntil fem år etter at opplæringen ble påbegynt.

Personopplysninger om beboere i integreringsmottak kan lagres i inntil fem år etter at beboeren flyttet inn på integreringsmottaket.

Opplysninger om den registrertes kompetanse kan lagres i inntil 15 år etter at kartlegging av den registrerte startet. Opplysningene kan lagres lenger dersom det er nødvendig for den registrertes videre kvalifisering. Kompetanseopplysninger om asylsøkere som får endelig avslag på sin søknad om beskyttelse kan lagres i inntil fem år.

§ 16 *Sletting*

Personopplysningene skal slettes senest når lagringstiden etter § 15 utløper. Alle nødvendige opplysninger skal være overført i samsvar med §§ 18 og 19.

§ 17 *Overføring av opplysninger til mottakene*

Opplysninger om antall timer per uke hver registrert har gjennomført opplæring i norsk og i norsk kultur og norske verdier skal overføres til et felles register for alle landets mottak.

§ 18 *Overføring av opplysninger til utlendingsdatabasen (UDB)*

Følgende opplysninger om personer som har deltatt i introduksjonsprogram skal overføres til UDB:

- a) når introduksjonsprogrammet startet og stanset
- b) om den det gjelder har hatt krav på introduksjonsstønad, hvor mye som har blitt utbetalt og eventuell reduksjon i utbetalingen.

Følgende opplysninger om personer som har deltatt i opplæring i norsk og samfunnskunnskap overføres til UDB:

- a) gjennomføringen av pliktig opplæring i norsk og samfunnskunnskap
- b) eventuell privat tilbyder eller annen kommune som kommunen har inngått samarbeid med, hvor personen har deltatt i opplæring
- c) når avsluttende prøver eller delprøver i norsk og avsluttende prøver i samfunnskunnskap ble avlagt
- d) resultatet på avsluttende prøve eller delprøve i norsk
- e) resultatet på avsluttende prøve i samfunnskunnskap og på hvilket språk prøven ble avlagt
- f) resultatet på statsborgerprøven, dersom avsluttende prøve i samfunnskunnskap er avlagt på et annet språk enn norsk
- g) fritak fra plikten til å delta i opplæringen i norsk og samfunnskunnskap eller fritak fra plikten til å avlegge avsluttende prøve eller delprøve i norsk eller avsluttende prøve i samfunnskunnskap og rettsgrunnlaget for fritaket
- h) permisjoner.

Følgende opplysninger om personer som avlegger prøver i norsk og samfunnskunnskap uten å være omfattet av introduksjonsloven, skal overføres til UDB for behandling av søknader etter utlendingsloven eller statsborgerloven:

- a) når og hvor prøvene ble avlagt
- b) resultatet på avsluttende prøve eller delprøve i norsk
- c) resultatet på avsluttende prøve i samfunnskunnskap og på hvilket språk prøven i samfunnskunnskap ble avlagt
- d) resultatet på statsborgerprøven dersom den avsluttende prøven i samfunnskunnskap ble avlagt på et annet språk enn norsk.

Opplysningene skal overføres så snart de er registrert i de etablerte personregistrene etter introduksjonsloven § 28.

§ 19 *Ikrafttredelse*

Forskriften trer i kraft

Fra samme tidspunkt oppheves forskrift 20. april 2005 nr. 342 om et nasjonalt personregister for introduksjonsordning og opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere (Nasjonalt introduksjonsregister).